

Fondată: 1998
Anul XIX

ELANUL

Nr. 178
DECEMBRIE
2016

REVISTĂ DE CULTURĂ EDITATĂ DE ASOCIAȚIA CULTURALĂ „ACADEMIA RURALĂ ELANUL”
DIN GIURCANI, COMUNA GĂGEȘTI, JUDEȚUL VASLUI

100 de ani de la Marele Război spre Marea Unire de 1 decembrie 1918

Dan RAVARU

Din acest an, fiecare patriot român trăiește cu maximă intensitate apropierea de aniversarea celui mai strălucit eveniment din istoria modernă a României, Marea Unire de la 1 Decembrie 1918, momentul în care s-a desăvârșit constituirea statului național român. A fost o stare de spirit plenară, când aproape toți românii și-au unit destinele, când idealurile de secole s-au întrupat într-o structură politică și administrativă comună. Din nefericire, nu am reușit să păstrăm țara de atunci, dar măcar putem să ne umplem sufletele de bucurie și optimism, fiindcă odată, atunci, românii și-au dăruit cu generozitate tot ce aveau mai bun, chiar viața și sângele, pentru a înfrânge nedreptățile la care i-au supus străinii, făurindu-și cel mai măreț și puternic stat din propria lor istorie. Un stat ca din poveste, către care se îndreptau speranțele celorlalți români, încă necuprinși între granițele naționale, cei de peste Nistru și Bug și de mai departe, de peste Tisa, din Banatul stăpânit de sârbi, din Timoc, Macedonia, Istria, Epir etc.

Dar, la ora actuală, mai tristă chisr decât ciuntirea țării pe care am avut-o în 1918, prin pierderea Basarabiei, a Bucovinei de Nord, a Dobrogei de Sud, este nepăsarea față de problemele naționale, un adevărat cancer care pietrifică sufletele multor români. Ce imensă emoție și ce cutremurătoare zguduire sufletească a provocat împușcarea ursului de la Sibiu și ce indiferență față de tinerii basarabeni care, în urmă cu puțin timp, își manifestau în Piața Universității dorința de a se reuni cu România, ca în 1918. Trecând chiar peste limitele absurdului, aflăm că în Basarabia locuiește poporul moldovenesc, iar noi, românii dintre Prut și Carpați, care suntem numiți tot moldoveni, de fapt ce mai suntem? Iar în presă întâlnim exprimări de genul “românii și moldovenii s-au întâlnit...”, care par a fi dictate de la Moscova. Cernăuții lui Eminescu și Ciprian Porumbescu, Hotinul și Cetatea Albă, ce amintesc dureros de Ștefan cel Mare, se află sub stăpânirea Ucrainei, pe care o iubim nespuse de mult. Siliștriu – Durostorumul latin și Dârstorul lui Mircea cel Bătrân –, Balcicul, mare iubire a Reginei Maria, sunt la bulgari, frații noștri din Europa.

Și dacă Eminescu dorea să-i protejeze străbuni de speculațiile contemporanilor săi lăsându-l în colbul cronicilor, noi suntem datori să-i reînviem pe cei care, la 1 Decembrie, au reușit să făurească România Mare.

Sub acest semn și într-o trăire sufletească a întregii comunități, se cuvine să serbăm Ziua Națională, să ne eliberăm de orice festivism găunos și pur formal, să fim cu sinceritate întru totul români patrioți.

De la comunitatea sătească teritorială la constituirea satelor medievale românești din secolul al XIV-lea

Prof.univ.dr. Ștefan OLTEANU

În celebra sa lucrare „Histoire du Monde. Le Moyen Âge”, realizată în ultima parte a vieții, Georges Duby, marele medievist francez, arăta cu dreptate, că: la scară mondială „istoria medievală, în tot cursul celor unsprezece secole, rămâne dominată de opoziția și conflictul permanent dintre nomazi și sedentari, între populațiile rătăcitoare în stepe sau păduri și cei care sunt înrădăcinați în sate”.¹

Istoria medievală timpurie a poporului nostru se integrează deplin în această caracterizare generală a evoluției lui de-a lungul celor X-XI secole, sfera împlinirii stărilor medievale, în urma actului politic de „Retragere” a armatelor și administrației romane de pe teritoriul carpato-danubian la finele secolului al III-lea Creștin.

- continuare în pagina 2 -

*Redacția revistei
vă urează
La Mulți Ani
cu sănătate și bucurii
spirituale !*

De la comunitatea sătească teritorială la constituirea satelor medievale românești din secolul al XIV-lea

- urmare din pagina 1 -

*

Începutul mileniului I Creștin găsea, așadar, Bătrânul Continent european într-o situație extrem de dificilă. Pe de o parte, Imperiul Roman traversa o perioadă foarte grea din cauza profunde crize economice și social-politice, iar pe de alta, declanșarea marilor mișcări ale populațiilor migratoare din nord-estul Bătrânului Continent, care amenințau direct societatea europeană stabilizată, ajunsă atunci la un nivel de dezvoltare râvnit de „populațiile rătăcitoare în stepe sau păduri” cum arăta istoricul medievist francez Georges Duby citat mai sus².

Aceste două mari pericole social-politice i-au determinat pe conducătorii Imperiului să-și mute capitala într-o zonă mai protejată de noile pericole, această zonă fiind teritoriul unei vechi colonii grecești, Bizanțion, realitate care se va înfăptui prin transferul aici, la cumpăna dintre continentele Europa și Asia, a instituțiilor centrale ale Imperiului, luând naștere, astfel, cea de a doua Romă, Imperiul Bizantin.

Într-adevăr, în secolele următoare, vechea Europă a fost supusă unor mari invazii ale populațiilor „rătăcitoare”, care a condus la o radicală schimbare a evoluției social-politice a societății europene din acea vreme. În acest cadru se afla, atunci, și societatea nord-dunăreană, parte integrantă din cuprinsul Imperiului Roman.

În asemenea condiții, era necesar să se caute probe incontestabile privind existența acestor comunități precum și procesul de organizare teritorială a acestora pe tot parcursul anterior formării statelor medievale, proces care să genereze forme superioare de organizare social-politică statală.

*

Sunt cunoscute măsurile luate la mijlocul secolului anterior de Academia Română, care să răspundă problemelor centrale referitoare la existența și persistența comunităților obștești pe tot parcursul mileniului I Creștin pe întregul spațiu dacic, a modalităților de organizare teritorial-politică pe tot acest răstimp, până la constituirea statelor românești medievale.

S-au realizat în scurt timp mijloace de informare științifică (documente externe: *FONTES...*, vol.I-IV, în principal, documente interne: *DIR*, *DRH*, ca izvoare scrise, și *Materiale și cercetări arheologice*, *Cercetări arheologice anuale* și alte asemenea materiale surse de informare istorică privind mai cu seamă situația demografică din primul mileniu Creștin pe teritoriul carpato-danubiano-pontic.

Problema care se impunea, în primul rând, era cea demografică, a persistenței comunităților sătești pe continentul european corespunzător fostului Imperiu Roman, în condițiile valului de migratori la finele secolului al III-lea Creștin și a modului lor de organizare social-teritorială, după dispariția statului Roman, problemă care s-a pus pentru toate populațiile Europei din acea vreme ale fostului Imperiu dispărut.

Marele nostru istoric Nicolae Iorga, referindu-se la istoria mileniului I Creștin în întreaga Europă a vremii, a caracterizat magistral organizarea social-politică a bătrânului nostru Continent în această tranziție de la Antichitate la Evul Mediu.

„Aici, – arată Nicolae Iorga – printre cei care participă la această organizare spontană pe care eu o numesc, după acele cazuri în care se întâlnește numele ei, a Romaniilor, sunt și țărani.... În fruntea lor sunt juzi, precum aceia din Britania după secolul al V-lea și ceva îi mai amintește în instituția judecătorilor aleși, astăzi, și cei din Sardinia, deveniți adevărați **principi**, aceia de la **Roma**, de la **Veneția**, din **Italia medievală**, sau ca reprezentanții aceleași instituții, de o neapărată și directă utilitate, de la țărnul oriental al Adriaticii, din **Văile Macedoniei**, **Traciei**, **Eladei**, de pe tot întinsul acestei vechi părți din Imperiul Roman și din ținuturile învecinate, care se formează ca o **Romanie**, o Romanie care durează până în ziua de astăzi”³... „Zadarnic s-ar căuta însă – continuă istoricul citat –, un reprezentant permanent al autorității în aceste sate și târgușoare, unde pentru orice pricină, funcția juridică e îndeplinită, ca în autonomiile de juzi, de către „bătrâni” sau „oameni buni și bătrâni”; în aceste sate și târgușoare, la prilejuri excepționale, se recurge, la adunările poporului, conventus (Konvent, pentru albanezi, pe când românii au adunări), care își au originea în cea mai îndepărtată Antichitate la popoarele atunci libere”⁴.

Această magistrală caracterizare a procesului de organizare social-politică în spațiul bătrânului nostru Continent, mai ales în cel **sud-vestic**, făcută de N. Iorga cu aproape un secol în urmă, poate fi întregită astăzi și cu situația social-politică la nivelul mileniului I Creștin din alte zone europene care au făcut parte din Imperiul Roman, în primele secole ale mileniului I d.Hr.

Avem în vedere **teritoriul european sud-estic**, spațiul în care, după căderea Imperiului Roman în secolele IV-V, s-a constituit cea de a doua Romă sub numele de Imperiul Bizantin, în cadrul căreia s-au menținut vechile structuri social-economice printre care și obștile bizantine, chorion, supuse acum, în a doua parte a mileniului I, unui proces politic de integrare în societatea bizantină în cadrul marii proprietăți.

Acest principiu integrator al posesiunilor obștilor s-a lovit de rezistența obștească protejată de legea protimisivului din politica agrară bizantină, din perioada macedoneană mai cu seamă, cea a secolelor VIII-X, cu scopul apărării micii proprietăți a obștilor țărănești (chōrion) față de ofensiva marii proprietăți a dinanților bizantini⁵.

Încă mai înainte de secolele menționate, puterea bizantină anula vechile restricții impuse până atunci celor „puternici” de a achiziționa pământurile obștești

abrogând dreptul de preemțiune (protimisis) care avea menirea de a eluda principiile obștești rurale (chôrion), grăbind slăbirea comunităților sătești respective⁶. Prin novela imperială din 922, se restabilește dreptul de protimisis, restituindu-se bunurile funciare înstrăinate ale comunităților obștești⁷. După două decenii, însă, împăratul Nikephor II Phocas slăbește dreptul de protimisis al proprietății agrare țărănești, dar, cu toate aceste încercări ale împăraților bizantini de a opri „ofensiva” celor puternici, de anulare a protimisisului, obștea sătească a continuat vizibil să-și reducă capacitatea de rezistență în fața celor puternici din afara obștii, chiar și în condițiile impozitului de reciprocitate (allelengyon) prin care se venea în ajutorul obștilor⁸. Consecința acestor măsuri fiscale luate de împărații macedoneni în special, n-a putut opri ofensiva dinanților (celor puternici) pentru supunerea obștilor agrare, fenomen care va lua proporții în secolele următoare⁹.

Cea de a **treia zonă europeană** în care s-au petrecut fenomene oarecum asemănătoare cu cele la care ne-am referit până acum, este zona teritoriului nord-vestic a fostului Imperiu Roman. Este vorba de spațiile viitoarelor state medievale, precum statul lui Clovis și al lui Carol cel Mare, în principal, unde studii recente au pus în lumină existența acelor structuri social-politice de tipul obștilor sătești denumite **mărci** în literatura istorică germană de specialitate pentru populația francă situată la limita nordică a fostului Imperiu Roman. Comunitățile rurale respective aveau posesia liberă a pământurilor, limitate doar de legăturile de rudenie; din aceste structuri s-a dezvoltat, în vremea lui Clovis și a lui Carol cel Mare, proprietatea de tip villa, caracterizată prin existența acelor **dominus** și **princeps loci**, care stau la baza senioriei specifică întregii Europe medievale fără de care apariția seniorului ar fi fost de neconceput¹⁰. Pe de altă parte, Legea **Salică** și cea **Ribuarcă** din timpul lui Clovis pun în evidență relațiile de familie din cadrul obștilor (mărcilor) sătești: „fiecare om judecat după neamul și locul unde s-a născut”¹¹. Aceste comunități rurale libere aveau posesia liberă a pământurilor, posesie limitată doar de legăturile de rudenie¹². Cercetările arheologilor francezi și belgieni realizate la limita nordică a Imperiului Roman, pe teritoriul Belgiei, efectuate la Gera Tinz, au pus în evidență așezări ale francilor din secolele II-III cu clare elemente ale organizării acestora în mărci (obști) rurale¹³.

După oficializarea căderii Imperiului pomenit în sec. al V-lea și constituirea statului franc, sub Clovis, marea proprietate moștenită de la Imperiu a „înghițit”, în cea mai mare parte, mica proprietate obștească, marcând începutul marilor transformări social-economice în societatea francă, luând naștere, astfel, marea proprietate medievală cu întregul său cortegiu de elemente constitutive, în cadrul societății franceze medievale.

Din aceste structuri obștești descrise mai sus, avea să se dezvolte ulterior, dar mai ales în vremea Imperiului lui Carol cel Mare, marea proprietate de tip **villa** caracterizată prin existența unui **dominus-princeps loci**, formațiunea de tip villa stând la baza Senioriei medievale. După Marc Bloch „**fără o bază**

comunitară veche specifică întregii Europe, apariția seniorului ar fi fost de neconceput”¹⁴. Aceleași lucruri se petreceau și în teritoriile engleze din nord-vestul Europei. Ca și în celelalte spații europene examinate mai sus, și în teritoriile viitorului stat englez se petreceau lucruri asemănătoare. Celebra anchetă din 1086, menționată în „Domesday Book” (Cartea judecării de apoi), menționează **posesiuni țărănești libere** în cadrul domeniului englez, care funcționau pe baza legăturilor familiale.¹⁵ „Adunarea bătrânilor” era formată din cei mai importanți oameni ai teritoriului englez (Witenagemot), se pare, o copie a vechii organizări engleze din perioada primelor secole ale mileniului I Creștin.

*

La finele secolului al IV-lea, **lumea nord-dunăreană, inclusiv cei dintre Dunăre și Mare (dobrogeană)**, a suferit o situație politică diferențiată. În timp ce populația dintre **Dunăre și Mare** a continuat să rămână sub dominație romană și apoi bizantină, încă câteva secole, cea **nord-dunăreană**, în urma „Retragerii Aureliane” de la finele secolului al III-lea Creștin, avea să evolueze în prezența gotică, prezență ce se va prelungi până către finele secolului al IV-lea; această situație politică va cântări greu în evoluția normală a societății nord-dunărene. Consecințele unei asemenea situații politice vor avantaja mult evoluția structurilor social-politice ale comunităților dobrogene, evoluție surprinsă în documentele scrise și arheologice referitoare la această situație din cursul secolelor I-VII după Hristos.

Cercetările istorico-arheologice care s-au declanșat, în special, după mijlocul secolului trecut, la inițiativa Academiei Române, după aproape trei sferturi de veac de asemenea cercetări, au început deja să pună mai bine în evidență parte din transformările social-economice și politice ce au avut loc în spațiul dobrogean până la mijlocul secolului VII. Drept consecință, situația social-economică și cea politico-administrativă a comunităților de viață de aici poate fi mult mai ușor cercetată și comparată, sub aspectul structurilor social-economice specifice, cu situații europene contemporane, expuse pe scurt mai sus. Evident că cercetările întreprinse s-au referit mai ales la transformările petrecute în comunitățile de viață din teritoriul dintre Dunăre și Marea Neagră, transformări care se oglindesc în rezultatul studiilor bazate pe informația istorică scrisă, dar și pe rezultatele științifice ale cercetărilor arheologice realizate, mai cu seamă, de specialiști din institutele Academiei Române și ai Muzeelor de specialitate.

Cele mai recente cercetări istorico-arheologice referitoare la situația social-economică și politică a comunităților de viață de pe teritoriul dobrogean din cursul secolelor I după Hristos și până în secolul al VII-lea bizantin sunt cele realizate de istorici și arheologi de seamă, specializați în domeniile corespunzătoare, ca, de pildă, cele obținute de prof.univ. Alexandru Suceveanu, decedat de curând, fost membru al Institutului de Arheologie „Vasile Pârvan” din București, cercetări asupra istoriei spațiului dobrogean, în general, de la cumpăna dintre mileniul I ante și primele secole ale mileniului I Creștin¹⁶.

Așa, de pildă, la Tomis (Constanța de azi) „formațiunile administrative tipice teritoriului tomitan sunt **vici, villae**, în care populația este compusă din greci, romani civili, alături de care elementul indigen (deditici) este din plin atestat¹⁷. Menționarea unor **principes locorum**, arată limpede că: în funcția tipică pentru o formațiune teritorială locală, se întrevăd relații de obști teritoriale, precum la Tekirghiol¹⁸ și în alte localități; la Callatis, unde „indicarea la plural a numelui comunităților constituie un argument pentru ipostaza formulată în mai multe rânduri „că forme de obște vor fi dăinuit până mai târziu în epoca romană”¹⁹. În această optică, la Moșneni ar fi existat o **villa rustica**, eventual și la 2 Mai²⁰, dar și în alte localități.

La Capidava, inscripția lui Iulius Quadratus de la Ulmetum, poartă titlul de **quinquennalis territori** și de **princeps loci**, titlul ce reprezintă o entitate organizatorică a teritoriului²¹. Ca și în cazul titlului de **princeps loci** de la Tekirghiol, și aici este vorba de o formațiune de tip neroman, de obște²². Un asemenea **princeps loci** a existat și la Floriile, „un șef al unei unități neromane”²³. Alte exemple de obști teritoriale sunt acelea de la Callatis, dar și în cazul orașelor romane, precum Noviodunum, Arubium, Capidava, unde menționarea acelor **pagi**, pare să fie asemănătoare celor din obștile teritoriale locale²⁴, contaminate puternic de civilizația celei de a doua Roma, Imperiul Bizantin, cu o permanentă prezență în zona dintre Dunăre și Mare până în a doua parte a secolului al VII-lea.

Așadar, potrivit cercetărilor efectuate în ultima vreme, pe teritoriul dintre Dunăre și Marea Neagră, s-a demonstrat că organisme politico-administrative menționate în documentele vremii pe teritoriul fostului Imperiu, sub numele generic de „**princeps loci**”, se identifică cu vechile structuri social-politice de tipul obștilor sătești ca mod de organizare teritorială, puternic influențată de ordinea romană instituită în teritoriul amintit în urma cuceririi romane din primele secole creștine și apoi contaminate puternic de civilizația celei de-a doua Roma (Imperiul Bizantin), cu o permanentă prezență în zona dintre Dunăre și Mare până în a doua parte a secolului al VII-lea.

Deci, **o situație de organizare identică cu cea din cadrul zonelor Europei centrale și de nord-vest.**

Așa se prezentau lucrurile pentru o parte a teritoriului vechiului stat dacic, anume zona dintre Dunăre și Marea Neagră, în primele secole ale erei creștine, unde civilizația romană, urmată de cea bizantină, va continua să fie prezentă.

Teritoriul nord-dunărean se va confrunta cu o situație deosebit de grea datorită declanșării, începând cu finele secolului al III-lea după Hristos, a marii migrații a popoarelor germanice (în speță a Goților), silind Imperiul Roman să-și retragă stăpânirea asupra provinciilor nord-dunărene (Moldova, Țara Românească și Transilvania).

Istoriografia modernă, română și străină, a fost multă vreme neputincioasă, din lipsă de dovezi edificatoare, în a zugrăvi o reală imagine a evoluției social-economice și politico-culturale a comunităților umane de pe teritoriul nord-dunărean din acea perioadă a invadării marilor migrații²⁵.

O deosebită importanță istorică pentru spațiul nord-dunărean de la începutul erei creștine, o prezintă publicarea celor mai importante documente istorice, unele dintre ele publicate, pentru prima dată, în colecția amintită, de o fundamentală importanță pentru cunoașterea vieții comunităților sătești în special, de pe teritoriul nord-dunărean la începutul erei Creștine și după aceea, cum ar fi, de pildă, celebrul document scris, redactat la Tomis (Constanța de azi), oraș de rezidență al conducătorilor Bisericii Creștine aparținătoare de jurisdicția bisericească bizantină, cu sediul în orașul amintit, incluzând și zone nord-dunărene, printre care și cea a actualului județ Buzău.

Prima concluzie care se impune în urma efectuării cercetărilor arheologice pe întreg spațiul nord-dunărean este aceea potrivit căreia populația de pe teritoriul menționat a continuat să-și ducă viața în cadrul comunităților sătești preexistente, cu preocupările ei ancestrale din domeniul economiei de transformare și al economiei de schimb pe toată durata secolelor mileniului I: au fost cercetate un număr de peste 2000 de așezări sătești descoperite pe teritoriul nord-dunărean datând din secolele primului mileniu Creștin dovedind, totodată, că în cultura materială a acestor comunități s-au preluat numeroase realizări tehnico-economice din societatea anterioară, dând naștere unor noi aspecte de cultură materială precum așa numita cultură materială „Sântana de Mureș” din secolele IV-VI e.n. prezentă pe întreg spațiul românesc²⁶, precum și cea a secolelor VII-X cu denumirea de Cultura „Dridu”, premergătoare constituirii statelor medievale românești.

În privința formei de organizare social-politică a comunităților sătești de pe teritoriul dintre Carpați și Dunăre descoperite, cheia de boltă a acestei construcții organizatorice ne-a fost oferită de celebrul document scris în 374 d.Hr în care se arată organizarea socială a comunității sătești din actualul județ al Buzăului, unde s-au desfășurat evenimentele prezentate în scrisoarea din 374 d.Hr.

Din textul scrisorii, aflăm că Sava locuia într-un sat de pe raza actualului județ Buzău, zonă în care au fost descoperite și cercetate circa 30 de așezări (sate) datate în secolul al IV-lea d.Hr. În satul în care trăia Sava, se afla o biserică la care acesta participa la oficierea slujbei religioase, fiind, cum spune scrisoarea, cântăreț în biserică, ajutând pe preot la oficierea slujbei religioase. În aceeași zonă, se mai afla încă un sat cu o biserică la care slujea preotul Samsalas. După retragerea armatei și administrației romane la sud de Dunăre, au năvălit goții păgâni care au ocupat teritoriul respectiv. Aflând de existența creștinilor, aceștia i-au legat pe preot și pe Sava, urmând ca a doua zi să fie duși la sediul comandantului got. În timpul nopții, pentru a nu fugi, trimișii goți l-au legat pe Sava de grinda casei unor săteni din sat, care, după plecarea trimișilor goți, l-au dezlegat contribuind la pregătirea hranei pentru cei ce plecau a doua zi la munca câmpului; așadar, casele erau construite la suprafața solului.

A doua zi, venind trimișii goți, l-au luat pe Sava gol și desculț și l-au dus la comandantul goților pentru a hotărî pedeapsa ce se va da. Drumul a fost deosebit

de anevoios, Sava îndurând chinurile provocate de „cioturile fumegânde” (este vorba de arbuști incendiați pentru a face loc semănăturilor cerealiere de primăvară. Scrisoarea arată, în continuare, cum Sava este dus și judecat în fața adunării oamenilor din sat (sinedrion în limba greacă), unde sfatul bătrânilor și martorii respectivi depun mărturie despre atitudinea lui Sava în cadrul comunității și dacă este sau nu creștin. Această chestionare din partea reprezentantului got s-a repetat, deoarece veneau semnale că Sava este creștin și servește biserica lui Dumnezeu. După repetarea acțiunii, reprezentantul puterii gotice îl găsește pe Sava vinovat de aderența la creștinism și conform regulilor obștești din sat, în prezența reprezentantului got, Sava este „izgonit” din sat. Se pare, însă, că doar pentru puțin timp deoarece reprezentantul goților este informat că Sava s-a întors în sat și continuă activitatea în cadrul bisericii din comunitatea respectivă. Această „izgonire” din sat este și ea una din caracteristicile principale ale comunității obștești pe care o găsim menționată în documentele de cancelarie din secolele XV- XVIII²⁸.

Această structură a comunității satului din sec. IV de pe suprafața actualului județ Buzău, precum și alte „instituții” caracteristice structurii sociale și chiar politice a organizării obștești, notifică cu certitudine procesul de organizare socială și administrativă a populației sătești din lumea nord-dunăreană asemănătoare cu cea întâlnită și pe teritoriul dintre Dunăre și Mare, examinată în paginile anterioare și de asemenea cu cea din societatea Europei centrale și de sud-vest examinată mai sus. Se poate admite, astfel, un proces de organizare la nivelul întregului spațiu în care s-a petrecut procesul „romanizării” privind modul de organizare, social-administrativă și chiar politică a comunităților de pe teritoriul nord-dunărean.

În această înțelegere, nu putem trece peste unele rezultate ale cercetărilor arheologice privind modalitățile de apărare a comunităților sătești în momente de cumpănă, provocate de invaziile migratorilor estici împotriva cărora, obștile locale unite au fost nevoite să activeze în comun pentru efectuarea unor mijloace de apărare contra invadatorilor migratori.

Așa se explică descoperirea unor puncte fortificate, prevăzute cu val și șanț de apărare a teritoriilor obștești, cu frontul spre est, contra unor invadatori ce veneau dinspre răsărit. Este vorba de fortificațiile descoperite și cercetate de la Vadul Șiretului și Stoicani-Galați din secolul al V-lea, fiind evident vorba, de invazia hunilor, autorii realizării nivelului arheologic de mari incendii ale satelor situate pe linia de înaintare a dușmanilor, care au încercat să se opună năvălitorilor.

Incendierea comunităților sătești de pe traseul de înaintare hunică, demonstrată de grosimea orizontului de incendiu, arată rezistența opusă de comunitățile obștești împotriva năvălitorilor (la acea vreme huni)²⁹.

În teritoriul nord-dunărean, corespunzător Munteniei, invazia hunilor a provocat mari tulburări demografice, sate întregi refugiindu-se la sudul Dunării în Imperiul Bizantin, cum spun documentele „la frații lor”, evident fiind vorba de creștini, datorită durtății invadatorilor. În această situație, Attila a trimis reprezentanți la Bizanț, acuzând

că la nordul Dunării au rămas ogoarele nelucrate³⁰. Printre refugiați se aflau și „doi copii de neam regesc”. Documentele nu dau detalii asupra acestor copii de neam regesc; este posibil ca ei să fi aparținut, eventual, conducătorilor care organizaseră fuga în Imperiu, pentru a scăpa de furia hunilor. Potrivit documentelor, exista chiar o situație numerică a satelor refugiate, conform cererii lui Attila, ceea ce a dus la nelucrarea ogoarelor. Pentru rezolvarea acestei probleme demografice, o delegație bizantină condusă de Priscus din Pannion, a fost trimisă la curtea lui Attila pentru rezolvarea problemei. Cu această ocazie, aflăm că pe teritoriul nord-dunărean (și chiar la curtea lui Attila) se vorbea, **printre alte limbi și în limba ausonă**³².

Dacă ne referim la celălalt spațiu demografic, cel transilvănean, acolo apar deja numele unor conducători locali denumiți, ca peste tot în lumea romană și post-romană, conducători de obști și uniuni de obști cu numele de *princeps loci* (principes locorum) așa cum apare denumirea respectivă, nu numai pe teritoriul Dobrogei, ci și în Transilvania și Oltenia (pe o tăbliță cerată din sec. II d.Hr)³³, funcție asemănătoare cu acei „reguli, duci” din spațiul Europei de Apus.

*

Etapă secolelor VII-X apare, sub aspectul organizării politice pe teritoriul nord-dunărean, cea mai concludentă pentru problema coagulării pe spații mai întinse, a grupărilor teritoriale obștești, sub forma unor concentrări politice de tipul uniunilor de obști sub conducători politici nominalizați, care, datorită noului val de migratori, cei slavi, poartă uneori pecetea terminologiei slave a organismelor politice: **cnezat, voievodat**, alături de cel latin (**terra**) **țară**, conduse de **cnezi și voievozi**.

După trecerea masivă a slavilor la sudul Dunării, în secolele X-XII, se generalizează denumirea latină de terra/țară; conducătorii unor asemenea formațiuni politice, revin, ca denumire latină, la cea de **dux și dominus**³⁴; totodată, apare în documente scrise și denumirea, în formă latină, de **seniores villarum**, sinonimă cu jupanii țărilor slave.

Finalul mileniului I Creștin reprezintă etapa istorică în care se finalizează apariția elementelor definiției pentru procesul de constituire a unor organisme politico-administrative, superioare celor întâlnite până atunci, veritabile puteri politico-administrative cu centre administrative fortificate, anticamera puterii statale. Aici pot fi încadrate formațiunile politico-românești de pe teritoriul Transilvaniei, conduse de Glad, Gelu și Menumorut, precum și cele de pe teritoriul Dobrogei, unele dintre ele ca cele din Dobrogea, având drept conducător pe „jupanul” Dimitrie în anul 943, în luptă cu oastea bizantină.³⁶

Asemenea stări de lucruri se constată și la Est de Carpați pe teritoriul Moldovei, precum arată cetățile cercetate arheologic de la Tudora, Dersca, Baranga, Horodiștea, Fundu Herții, veritabile centre politico-administrative și militare, probabil ca sedii ale organismelor social-politice de tipul obștii sătești³⁷; la Sud de Carpați, pe teritoriul Munteniei, asemenea cetăți s-au descoperit la Slon-Prahova și pe linia Dunării³⁸.

*

Etapa următoare, cea a secolelor XI-XIII, reprezintă etapa finală a procesului de constituire a primelor state medievale românești în spațiul carpato-danubian. În cadrul obștilor, dar și în afara lor, se cristalizează, din ce în ce mai puternic, raporturi sociale noi, ca urmare a creșterii marii proprietăți agrare individuale la nivelul, mai cu seamă, al conducătorilor de obști ca formațiuni politice angajate continuu într-un proces de coagulare, de continuă unificare, proces observat pe întreg spațiul nord-dunărean.

Constituirea statului medieval arpadian, incluzând și teritoriul Transilvaniei cu comunitățile sătești din arcul carpatic, organizate încă din secolele anterioare sub forma voievodatelor și cnezatelor românești, a influențat mult evoluția comunităților de viață din această parte a spațiului românesc. Prezența obștilor sătești se identifică prin existența structurilor de bază ale obștii sătești: adunarea satului (sinedrion), sfatul bătrânilor, martorii, părțile obștești (sortes) etc.

Chiar primul act al cancelariei maghiare, din 1075, menționează o danie de 26 sate din proprietatea obștei din comitatul Bihor; se menționează aici sfatul bătrânilor, judele satului, martorii, jurători, ca instituții obștești.

Zeci de documente din perioada imediat următoare, menționează structurile esențiale ale obștilor sătești, în procese de acaparare a pământurilor obștei, a acelor sors-sortes (părți) ale obștii. Chiar unul din primele documente emise de cancelaria maghiară din Transilvania, din 1202-1203, se referă la părțile obștești ale celor 10 sate de țărani liberi. Obștea Galea, de pildă, folosea șapte „sortes de terra”; iar obștea din Saris avea cinci „sortes” (si numerus eorum, augmentatibur, debent eis augmentati et sortes). Chiar actul din 1075 menționează o danie de 26 de sate „din proprietatea obștească” în comitatul Bihor. La judecată, din sat, participă „judele satului și oameni buni și bătrâni”, deci structuri jurisdicționale ale obștii, dar și **martori și jurători din partea obștii satului**³⁹.

Cele trei organisme politice din Transilvania și Banat: „terrae” conduse de „duces”, menționate de Cronica anonimă, a căror existență se circumscrie în perioada finală a primului mileniu Creștin, formațiuni care evoluaseră inițial ca uniuni de obști, intră acum în componența tănărului stat maghiar⁴⁰.

Pe teritoriul dintre Dunăre și Mare, formațiunile politice de aici cunoscute datorită inscripțiilor descoperite de la Murfatlar, jud. Constanța, datând din 952, intră sub dominația Imp.Bizantin⁴¹.

Același proces de constituire a obștilor sătești în structuri social-politice cu caracter statal, se constată și în spațiul dintre Carpați și Dunăre, pe teritoriul Munteniei de astăzi. Aici, datorită pătrunderii într-o formă mai directă a slavilor începând din a doua jumătate a secolului al VI-lea, numele conducătorilor militari ai unităților de obști a fost contaminat de influența slavă a denumirii structurilor de tipul celor menționate în documente, cu numele slav de cnezate și voievodate, mai cu seamă, în prima parte a acestui proces de coabitare⁴².

Pe măsura integrării slavilor în comunitățile autohtone⁴³, odată cu asimilarea lor, s-a produs și

integrarea politică, adoptându-se forma de conducere tradițională de organizare a țărilor (**terrae**) de pe teritoriul menționat. Așa au luat naștere în secolele XII-XIII printr-un proces de unificare, mari formațiuni politice cu caracter local, denumite: **țări** (terrae), **cnezate și voievodate** românești, cu puternice tendințe de libertate și independență față de unele puteri statale străine de la est sau vest de Carpați. Este cazul țării sub conducerea lui Litovoi, conducătorul formațiunii politice din zona Olteniei, care a luptat pentru independența țării sale față de regatul maghiar, plătind „o sumă foarte mare de bani”.

Cât privește teritoriul de la est de Carpați, se constată un fenomen similar cu cel descris mai sus. Și aici avem de-a face cu structuri obștești de tipul țării (terra), formațiune politică ce preia lupta pentru unificarea țărilor, voievodatelor sau cnezatelor din partea nord-estică a Carpaților orientali, ce aveau să unifice toate formațiunile obștești (țările) existente în aproape toată Moldova, întemeind formațiunea statală Moldova către mijlocul secolului al XIV-lea.

În felul acesta, în extinderea formațiunii unificatoare la nivelul întregului spațiu românesc de la est de Carpați, mai rămânea de realizat, ca și în cazul spațiului din zona olteană, eliberarea de sub autoritatea străină, aceeași în ambele cazuri.

*

Câteva concluzii se impun.

După „Retragerea Aureliană” de pe teritoriul vechii Dacii, continuitatea de viațuire este dovedită de zeci de așezări sătești organizate social-administrativ, sub forma obștilor teritoriale agricole ca structuri autonome, de sine stătătoare, puse în evidență în ultima vreme, de documente patristice emise la Tomis (Constanța) în primele secole ale creștinismului.

Pe teritoriul dintre Dunăre și Mare, tradiția organizării comunităților sătești sub forma obștilor, din timpul statului dac, continuă să existe și după actul „Retragerii” de pe teritoriul dintre Carpați și Dunăre, obști conduse de principii locali („principes locorum”), viei etc., instituții constatate și pe cea mai mare parte a regatului lui Clovis și a lui Carol cel Mare. Documente de cancelarie scot în evidență caracteristicile esențiale ale obștii sătești, în confruntare permanentă cu marea proprietate care vroia să o desființeze.

Pătrunderea populației slave, în a doua jumătate a secolului al VI-lea, a avut, cu excepția raidurilor militare slave contra Bizanțului, un caracter pașnic, după cum demonstrează cercetările arheologice, integrându-se, într-o jumătate de secol, în comunitățile obștești locale pe care le-a influențat, în unele privințe, ca terminologie.

Secolele X-XIII reprezintă etapa maturizării organizării social-politice a comunităților nord-dunărene, căpătând trăsături etatiste medievale. Unificarea acestor așa numite țări (terrae, ducate), cnezate, voievodate, la nivelul provinciilor istorice românești și lupta pentru eliberarea lor de sub autoritatea unor puteri străine (în special cea maghiară), au reprezentat problemele politice fundamentale în lupta lor pentru constituirea, la mijlocul secolului al XIV-lea, a statelor medievale românești, Țara Românească și Țara Moldovei.

Note:

1. Georges Duby, *Histoire du Monde. Le Moyen Âge*, Paris, 1994 (prefață), VIII.
2. Vezi, mai cu seamă, *SCIVA, Dacia* etc. Avem în vedere studiile apărute în a doua jumătate a secolului trecut și până în prezent, perioadă marcată și de activitatea științifică, arheologică mai cu seamă, după constituirea **Uniunii Internaționale de Arheologie Slavă (UIAS)**, organism în care a activat și semnatarul rândurilor de față, în calitate de membru al **Comitetului Executiv** și al **Consiliului Permanent**, organisme de lucru ale **UIAS**.
3. Nicolae Iorga, *Ev Mediu și Antichitate*, în „Generalități cuprinse la studiile istorice”, Ed. IV-a, București, 1999, p.168.
4. *Ibidem*, p.168, cap. III.
5. Stelian Brezeanu, *O istorie a Bizantinului*, București, 2005, p.170 și urm.
6. *Ibidem*, p.171
7. *Ibidem*.
8. Stelian Brezeanu, *op. cit.*, p.172.
9. Șt. Olteanu, *Obștea sătească și statul medieval ca structuri social-politice incompatibile de-a lungul evului mediu românesc*, în „Elanul”, Nr.148, iunie 2014.
10. Mare Bloch, *Feudal Society*, vol.I, p. 171-172; Alexandru Florin Platon, *O istorie a Europei de Apus în Evul Mediu*, București, 2010, p. 157.
11. Alexandru-Florin Platon și alții, în *op.cit.*, p.64-65.
12. *De la Cetatea lui Dumnezeu, la Edictul din Nantes*, Iași, 2005 (pentru Legea Salică).
13. Vezi în această privință studii publicate în „Revue de L'Université de Bruxelles”, 1977, referitoare la evenimentele din sec. II-IV; Al. Platon și alții, *op.cit.*, p.155 și urm.
14. M. Bloch, *Feudal Society*, vol. I, p.171-172; Al. Platon, *op.cit.*, p.157-159.
15. Al. Platon, *op.cit.*
16. Alexandru Suceveanu, *Viața economică în Dobrogea română în secolele I-III e.n.*, București, 1977, cap. II Organizarea administrativă, în special p.54 și urm.
17. Al. Suceveanu, *op.cit.*, p.62 (nota 251).
18. *Ibidem*; vezi nota 252 unde se menționează dubla cetățenie a locuitorilor din Tomis (romană și indigenă).
19. *Ibidem*, p.56; vezi și Em. Popescu, în SCIV (1968), Nr. 9, p. 184-190.
20. Al. Suceveanu, *op.cit.*, p.56 și urm.
21. *Ibidem*, p. 67.
22. *Ibidem*, p. 68, 70, 72.
23. *Ibidem*, p. 74.
24. *Ibidem*, p. 103-104.
25. Lipsa unor dovezi edificatoare în această problemă a dat posibilitatea unor istorici, străini mai ales, să-și construiască, ex nihilo, teorii peste teorii privind istoria comunităților nord-dunărene după „Retragerea Aureliană” de la finele secolului al III-lea Creștin, care mai de care mai compromițătoare la adresa istoriei de început a poporului Român.
26. Șt. Olteanu, *Societatea carpato-danubiano-pontică în secolele IV-XI*, București, 1997; idem, *Societatea românească la cumpăna de milenii (sec.IV-XI)*, București, 1983; vezi și *Istoria Românilor*, vol.III, București, 2001.
27. Documentul datează din luna aprilie, luna benefică pentru desfășurarea lucrărilor agricole(arat, semănat).
28. Asupra acestei „instituții” obștești, a se vedea documente publicate de P.P. Panaitescu în lucrarea: *Obștea sătească în Țara Românească și Moldova. Orânduirea feudală*, București, 1964; vezi documentul din 16 mai 1594 unde sătenii obștii din Bujorani (Țara Românească) hotărăsc să-l scoată din sat pe Sarchiz pentru că acesta „este om rău”; V. Costăchel, P.P. Panaitescu, A.Cazacu, *Viața feudală din Țara Românească și Moldova (sec.XIII-XVII)*, București, 1957, p.104; Șt. Olteanu, *Societatea*, București, 1994, p.240 și urm.
29. Șt. Olteanu, *Analele Universității*, Seria Istorie, Nr.3/2000.
30. Șt. Olteanu, *op.cit.*
31. *Fontes Historiae Daco-Romanae*, II, p. 607.
32. *Ibidem*, p.265; limba ausonă asemănătoare latinei; pentru cadrul cultural general vezi și Mariana Soare, *Cartea în cultură*, cap. I.
33. E.M. Popescu, *Aspecte ale colonizării și romanizării în Dacia și Scythia...*, în *Studii clasice*, 9, 1967, p.181-198; V. Baumann, *Ferma romană în Dobrogea*, în *op.cit.*
34. *Istoria Românilor*, vol. III, București, 2001, p.96 și urm.
35. *Ibidem*, p.96, 100; Șt. Olteanu, *Societatea...*, p.269 și urm.
36. *Ibidem*, p.99; Șt. Olteanu, *op.cit.*, p.270 și urm.
37. Dan Teodor, *Din trecutul județului Botoșani*, Botoșani, 1974, p.103-114.
38. Mara Comșa, *Raportul preliminar...*, în „Materiale”, Oradea, 1979, p.309-310.
39. *Ist. Românilor*, vol.IV, București, 2001, p.387; vezi și doc. din 1202-1203 despre obștile din Transilvania. D.I.R., C. Transilvania, sec.XI - XIII, 23-27; 232.
40. Șt. Olteanu, *Societatea carpato-danubiano-pontică*, București, 1997, p.273 și urm; p.361 și urm; *Istoria Românilor*, vol.III, București, 2001, p.229 și urm; ediția 2010, București, 2010, p.597 și urm.
41. I.Barnea, Șt. Ștefan eseu, *Din istoria Dogrobei*. Vol.III, Buc., 1972, p.212
42. Cele patru căpetenii din a doua jumătate a secolului al VI-lea, menționate pe teritoriul nord-dunărean, *Dauritas, Ardagast, Musokios și Piragast*, erau exponenții militari ai cetelor slave pătrunse pe teritoriul nord-dunărean; vezi Șt.Olteanu, *Societatea carpato-danubiano-pontică în secolele IV-XI*, București, 1997, p.267 și urm.
43. Șt.Olteanu, Nina Grigore, *Comunitatea sătească de la Șima, jud.Prahova (secolele II-X d.Hr)*, în *lumina izvoarelor arheologice*, București, 2007, mai cu seamă cap.IV-V.

Obiceiuri de DECEMBRIE sau UNDREA

Dan HORGAN

Decembrie este a 12-a lună a anului în calendarul Gregorian și una dintre cele șapte luni gregoriene cu o durată de 31 de zile și începe în aceeași zi a săptămânii ca și luna Septembrie. Ziua are 9 ore, iar noaptea are 15 ore.

Numele lunii decembrie în latină: „December” vine de la cuvântul latinesc decem, zece, pentru că luna decembrie era a zecea lună în calendarul roman, iar grecii numeau luna decembrie Poseidon, iar la noi, luna decembrie, popular, se numește Undrea. Denumirea de Undrea sau Andrea vine de la faptul că încă se păstrează amintirea Sfântului Andrei, sărbătorit pe 30 noiembrie.

Inegalabilul Caragiale spunea despre luna decembrie: „Gerul îngheață becurile felinarelor pe ulițe. Primăria hotărăște a așeza la fiecare răspântie câte o sobă de tuci. Un amic al guvernului va fi însărcinat, fără leafă, numai cu diurnă, să meargă la Paris spre a cumpăra sobele, cari vara vor putea servi și la altceva.”

Sf. Nicolae, pe lângă numeroasele atribuții, încheie ciclul celor trei zile de sărbătoare consacrate bubatului. Este primul moș darnic sau justițiar, protector al copiilor cărora le aduce acestora cadouri odată cu sosirea iernii. Ajutor pentru văduve, orfani și fetele sărace la măritat, este stăpânul apelor și salvează de la înec corăbierii, apără soldații pe timp de război, motiv pentru care este invocat în timpul luptelor, este cinstit atât pentru boli, cât și pentru lovituri, precum și, evident, pentru sprijin acordat în cele mai diverse situații.

Ziua de 6 decembrie încheie astfel ciclul de sărbători și practici magice, dedicate în special lupilor și spiritelor morților-strigoi, început la mijlocul lunii Noiembrie (Filipii de Toamnă, Filipul cel Șchiop, Vovidenia, Lăsatul Secului de Crăciun, Noaptea Strigoilor și Sântandrei) și încheiat la începutul lunii decembrie (Zilele Bubatului, Varvara, Moș Andrei), specific unui străvechi început de an autohton, Anul Nou dacic.

Sfântul Nicolae este, de sute de ani, unul dintre cei mai iubiți și mai cinstiți sfinți.

Puterile destul de mari ale moșului, după Sf. Dumitru, alt un tânăr cavalier care alături de Sf. Gheorghe, Sf. Toader și Sf. Ion, Sf. Nicolae este, după Sf. Andrei, primul sfânt bătrân, asociat spre sfârșitul vieții anului în „zile”, oferă numeroase indicii asupra naturii cosmice a divinității ca patron al iernii, străjer al soarelui în jumătatea septentrională a anului, este un adevărat „Gerilă”, care aduce zăpada și gheața la început de iarnă. În folclorul popular se spune: „Când își scutura Sf. Neculai barba lui cea alba, ningea negreșit”.

Sfântul Ierarh Nicolae s-a născut în jurul anului 280, nu se cunoaște data exactă, în orașul Patara Lichiei, din vestita provincie Licia a Asiei Mici, din partea asiatică a Turciei de azi. A trecut la cele veșnice în jurul anului 345, în localitatea Mira, astăzi Kocademre, Turcia, în jurul anului 342.

Tradiția spune că părinții săi erau foarte credincioși, dar nu aveau copii. Într-un târziu, după multe rugăciuni, Dumnezeu le-a îndeplinit dorința și le-a dat un băiat, pe care

l-au botezat Nicolae, nume care înseamnă „învăgătorul poporului”. Se mai spune că la prima scaldă, deși abia născut, s-a ridicat în picioare în albie și a stat trei ore așa, ceea ce a fost interpretat ca un semn de viitoare sfințenie. Apoi, a refuzat să sugă miercuria și vinerea înainte de a se încheia rugăciunile zilei. Acest obicei de a posti l-a păstrat toată viața. Se știe că încă din copilărie, părinții săi l-au învățat cele de trebuință unui creștin: să se roage și să caute să facă milostenie și fapte bune. A învățat filosofie, teologie și să tâlcuiască Sfânta Scriptură, după cum obișnuiau creștinii din vremea sa. Petrecea mult timp cu călugării și participa zilnic la slujbe. Pe măsură ce creștea, se arăta din ce în ce mai atras de studiul Sfintei Scripturi. Unchiul său, căruia îi purta numele și despre care se spune că era episcop ori starețul unei mănăstiri din apropiere, i-a îndemnat pe părinți să-l lase să-i slujească Domnului. Părinții au fost de acord și Nicolae a intrat în viața monahală. Când s-a făcut mare, a fost sfințit preot de către unchiul său. Apoi părinții săi au murit în timpul unei epidemii de ciumă. Nicolae a folosit averea moștenită de la părinți ajutându-i pe nevoiași.

La scurtă vreme după această întâmplare, Sfântul Nicolae a vrut să viziteze Țara Sfântă. A plecat cu o corabie. I-a prins o furtună puternică, dar Sfântul și ceilalți călători s-au rugat și furtuna s-a potolit. Unul dintre marinari de pe catarg ar fi alunecat și a rămas fără suflare pe punte. De mila lui și pentru suferința celorlalți marinari, care își plâneau prietenul, Sfântul Nicolae s-a rugat și Domnul l-a înviat. De atunci se spune că a devenit Sfântul Nicolae apărător al celor aflați în primejdii pe mare, căci de nenumărate ori a venit în ajutorul celor în primejdie să se înece!

La întoarcerea din Țara Sfântă, a vrut să se retragă la mănăstire, dar un glas de sus i-a poruncit să se întoarcă între oameni. Din smerenie, a părăsit Patara, unde îl iubeau toți pentru viața sa sfântă, și s-a dus să trăiască, sărac și necunoscut, în cetatea Mira, localitate care se numește astăzi Demre, situată la 50 de kilometri de Patara.

Într-o zi, ca de obicei, s-a dus la slujbă și a intrat primul în biserică. Acolo aștepta episcopul locului, înștiințat de Domnul că primul om care va intra în biserică este alesul Său, pe care îl cheamă Nicolae. Tocmai murise arhiepiscopul și oamenii se rugau să primească un nou părinte cu viață sfântă care să-i păstorească. Plin de smerenie, a acceptat.

Ajuns arhiepiscop, Sfântul Nicolae se îngrijea și de sufletele, dar și de trupurile celor pe care îi păstora. Știa că, din cauza sărăciei și a nevoilor, oamenii slabi pot să păcătuiască, punându-și sufletele în primejdie.

Se spune că într-un oraș trăia un om foarte sărac, care avea trei fete cuminiți și frumoase. Pentru că nu mai avea ce să le dea de mâncare, nici zestre, ca să le căsătorească, s-a gândit să le pună pe fete să-și câștige pâinea. Aceasta însemna să le vândă ca sclave sau să ajungă prostituate. Dar Sfântul Nicolae, înștiințat de Domnul, s-a dus într-o noapte și a aruncat pe fereastra omului o pungă cu bani. Mult s-a mai minunat omul și, cu banii primiți, a reușit să-și căsătorească fiica mai mare.

Sfântul Nicolae l-a mai ajutat de două ori, pentru celelalte fete, tot pe furiș, dar a treia oară a fost prins de tatăl fetelor, care stătea la pândă, noapte de noapte, pentru a afla cine este binefăcătorul său. Omul i-a căzut la picioare și i-a mulțumit cu lacrimi în ochi, dar Sfântul l-a îndemnat să nu mai spună la nimeni. Totuși, povestea despre mila Sfântului s-a răspândit și locuitorii care primeau un ajutor neașteptat îi mulțumeau Arhiepiscopului Nicolae!

Se mai povestește că Sfântul ar fi aruncat punga cu bani pe fereastră pentru fata cea mică și ea a nimerit într-un ciorap pus la uscat lângă foc. Alții spun că ar fi fost o gheată. Se crede că așa a apărut obiceiul de a pregăti ghetete sau ciorăpeii în ajunul sărbătorii Sfântului Nicolae, în speranța de a primi un dar de la Moșul care nu li se arată niciodată! Dar câți dintre cei mici uită să-și lustruiască ghetetele în ajunul praznicului Sfântului Nicolae? În noaptea de 5 spre 6 decembrie se spune că Moș Nicolae vine la geamuri și privește la copiii care dorm și sunt cumiți. Dimineață, ei găsesc în ghetuțe bomboane, prăjituri, mere și nuci. Mai veche este însă tradiția pedepsirii copiilor leneși și neascultători cu nuielușă de măr lăsată în încălțările lor. Crenguțele se pun în apă, pentru a înflori până la Nașterea Domnului, ocazie cu care se prognozează și rodul livezilor pentru anul viitor, dar și că sfântul a mijlocit pentru iertarea celui căruia i-a dat crenguța flori albe. Tot cu aceste crenguțe de măr înflorite se face și vestita sorcovă cu care copiii pornesc la colindat.

În unele zone, fetele de măritat se adună în ajunul sărbătorii de Moș Nicolae la casa uneia dintre fete și fac plăcinte, iar pe la 9 seara flăcăii se prezintă la casa fetelor de măritat unde se continuă petrecerea începută de Sf. Andrei la „păzitul usturoiului”.

Sf. Spiridon, făcătorul de minuni sau Sânmicoară, este unul dintre Filipi, făcătorul de minuni, născut în jurul anului 270 în localitatea Skia, din Ostrovul Cipru, din părinți simpli, el însăși fiind un om smerit și cu frică de Dumnezeu, în copilărie fiind păstor de oi și priceput în a drege încălțările oamenilor. Ajuns la vârsta maturității, s-a căsătorit și a avut o fiică pe nume Irina. După moartea timpurie a soției, Spiridon și-a crescut singur copila care, ca și mama ei, a trecut de timpuriu la viața veșnică. În tot acest timp, el n-a abandonat meseria din tinerețe. În lume atât de mult i-a plăcut lui Dumnezeu de Spiridon încât l-a învrednicit cu darul facerii de minuni, căci vindeca tot felul de boli, din cele mai grele și izgonea duhurile rele din oameni cu cuvântul.

O povestire despre o minune a sfântului Spiridon spune că, mergând sfântul Spiridon la sfântul sobor cel dintâi din Niceea, și rămânând la o gazdă oarecare, arienii au tăiat noaptea, în taină, capetele celor două animale de călărie, un cal alb și un măgar negru, pe care îi avea pentru drum. Aproape de ziuă, văzând argatul răutatea ce se făcuse, a spus sfântului Spiridon, iar el nădăjduind spre Dumnezeu, a poruncit slugii ca să pună capetele tăiate la trupurile lor. Argatul, făcând degrabă cele ce i se poruncise, a potrivit capul calului din greșeală la măgar, iar capul măgarului la cal. Și îndată au înviat animalele și au sărit în picioare nechezând. Și a continuat sfântul Spiridon cu dansii pe drumul său; iar poporul se mira văzând un lucru ca acela, cum măgarul negru are cap de cal alb iar calul alb are cap de măgar negru. Văzând această minune ereticii mult s-au rușinat. Așa întâmplare se povestește că ar fi făcut să rădă și pe Maica Domnului, când a văzut calul cu urechile de măgar. De atunci ar fi caii târcați și ar fi apărut și catării. Sf. Spiridon se sărbătorește ca făcător de minuni.

În timpul persecuțiilor sub împăratul roman Maximian, 295 d. Hr., sfântul Spiridon pentru credința în Hristos, a fost arestat, schingiuit și exilat, fiind obligat să muncească într-o salină, vreme îndelungată. El a fost ales episcop al cetății Trimitunda, din apropierea orașului Pafos, și a participat și la primul Sinod Ecumenic de la Niceea, în anul 325, unde s-a dovedit un fervent apărător al dreptei credințe, împotriva ereticilor lui Arie, care luptau împotriva Sfintei Treimi. Aici, a uimit pe mulți cu simplitatea cu care a explicat credința ortodoxă. Fără prea multă carte, sfântul a reușit să convertească un mare filozof al vremii de la arianism la Ortodoxie, uimind pe toți cei prezenți la Sinodul de la Niceea. Fiind întrebat de păgâni cum crede el în Dumnezeu, Fiul și Sfântul Duh, ca fiind tot una și aceeași ființă nedespărțită, el a explicat unitatea și diversitatea Sfintei Treimi ținând în mână o cărămidă și spunând simplu că este formată din trei elemente esențiale și anume foc, pământ și apă. În timp ce vorbea, s-a aprins focul în partea de sus a cărămizii și a început să curgă apa din partea de jos. După cum cărămida e făcută din pământ, apă și foc ce alcătuiesc unul și același lucru, așa și Dumnezeu e arătat prin cele trei fețe ale sale. Tot acolo, la Niceea, l-a cunoscut pe Sf. Ierarh Nicolae. Între cei doi ierarhi s-a format o prietenie trainică. Sfântul a murit în anul 348, la vârsta de 78 de ani, fiind îngropat în Biserica Sfinții Apostoli din Trimitunda.

În anul 1453, Moaștele Sfântului Spiridon au fost duse în Serbia, iar apoi au fost mutate în insula Corfu din Grecia, unde se afla și astăzi. Sfântul Spiridon ajută pe oamenii care îl cheamă prin rugăciune, cu evlavie. Potrivit tradiției populare, moaștele sale ar dispărea din când în când din biserica din Corfu, pentru a-i ajuta pe credincioșii aflați la ananghie, iar la reparație ar fi calde și prăfuite, iar încălțările sunt tocite sau murdare. Ele sunt schimbate în fiecare an de către preoții de la catedrala din Corfu, pe data de 12 decembrie, ca mai apoi să fie dăruite mănăstirilor ortodoxe din întreaga lume. De aceea, Sfântul Spiridon a fost denumit și „Sfântul călător”.

Tradiția populară spune că Sf. Spiridon ar fi fost de meserie ciubotar, și de aceea e patronul cizmarilor, al tăbăcarilor, al cojocarilor, olarilor dar și al dulgherilor, care-l cinstesc prin petreceri și prin voie bună, fără excese bahice. Această sărbătoare e rea de înțepături. Se crede chiar că sfântul, lucrând, s-a înțepat cu sula în ochi și de atunci el supraveghează asupra lumii, spre a prinde dacă cineva lucrează în această zi și să-l înțepe. Ca să îmblânzească mânia sfântului, lumea și mai ales cizmarii îl prăznuiesc cu mare evlavie, făcând jocuri și petreceri. Atunci cizmarii se roagă să dea o ploaie mare și noroaie, ca să se rupă pingelele. Se spune că în noaptea aceasta sfântul Spiridon umblă foarte mult, până când rupe încălțăminte din picioare.

Din bătrâni, se povestește că cu mult timp în urmă, un făcător de rele ar fi intrat prin fereastră în biserica Sf. Spiridon spre a jefui. Când a voit să iasă tot prin fereastră, a fost prins de fiarele ferestrei împreună cu argintăria furată și a stat până la ziuă, când lumea, privindu-l, cădea în genunchi, rugându-se Mântuitorului și mulțumindu-i pentru săvârșirea acestei mari minuni. În ziua de Sf. Spiridon, se duce colac la biserică și se face agheasmă, care e bună pentru bolile primejdioase. Sf. Spiridon se ține, că el face multe minuni, și bune și rele. Astfel că cei ce îl țin capătă numai bune, iar cei ce nu-l țin capătă minuni rele. Sf. Spiridon îi îmbogățește pe săraci și îi vindecă pe cei bolnavi. Sărbătoarea se ține pentru sănătatea întregii familii, pentru câștig și pentru spor

în casă, păzirea casei de foc și pentru sporul câmpului și să nu se nască monștri: viței cu două capete, copii îngemănați etc. Sf. Spiridon este păstrătorul tuturor bolilor pentru oameni și animale și-i pocește și-i schimonosește pe cei ce înjugă vitele. Sf. Spiridon se ține fiindcă e rău de lovituri și izbituri, aduce pagube în casă, de arsuri, rău de înec, pentru cădere din pomi și de animale sălbatice.

În ziua praznicului, nu se prestează munci în gospodărie: nu se coase, nu se toarce, nu se spală rufe și nu se deretică; în mediul rural nu se înjugă vitele pentru că este rău de pagubă; în această zi și animalelor de tracțiune li se dă să mănânce fânul din mână.

Din această zi, tradiția populară spune că brăzdează soarele la deal adică se mărește ziua. Din 9 decembrie și până la Sf. Spiridon potrivit credinței populare ar sta ziua și noaptea pe loc, iar de la Sf. Spiridon începe câte puțin ziua a se mări.

20 decembrie Ignatul porcilor, Înătoarea sau Crăciunul țiganilor este, cu siguranță, una dintre cele mai mari sărbători de iarnă ale lunii decembrie, în care demonismul ritualic devine o certitudine. Reminiscențele ei, cu multiple detalii, păstrate până în ziua noastră, voalată ici și colo de către latura gastronomică sau spectaculară, ziua de Ignat face, încă o dată, dovadă de validitate a sărbătorilor păgâne în calendarul popular al țaranului român. Cu excepția interdicțiilor de a lucra, ce pot fi întâlnite frecvent și în cazul altor sărbători, o notă dominantă a sărbătorii o constituie prezența patronului justițiar, Ignat sau Înătoarea, care pedepsește cu asprime și fără potrivnicie, pe cei ce nu respectă sărbătoarea. Acum începe perioada sărbătorilor de iarnă, care impune interdicții specifice ale toarsului și spălatului.

Se povestește despre acest dumnezeiesc Ignatie, de Dumnezeu purtătorul, pe vremea când era încă prunc, iar Domnul nostru Iisus Hristos viețuia în acea vreme cu oamenii pe pământ și învăța pe popoare despre împărăția lui Dumnezeu; atunci și părinții acestui prunc, stând acolo Sf. Mc. Ignatie Teoforul aproape în popor și ascultând cuvintele cele dumnezeiești care ieșeau din gura Mântuitorului, și având cu dâșii pe acest fiu, Domnul s-a uitat la dâșii și, chemând la sine pe pruncul Ignatie, l-a pus în mijloc și, cuprinzându-l, l-a luat pe mâini, zicând: „De nu vă veți întoarce și nu veți fi ca pruncii, nu veți intra în împărăția cerului; și cine va primi pe un copil ca acesta în numele meu, pe mine mă primește“. Pentru aceasta s-a numit sfântul Ignatie purtător de Dumnezeu, că a fost purtat de mâinile întrupatului Dumnezeu. S-a numit purtător de Dumnezeu și pentru aceasta că el purta pe Dumnezeu în inima și în gura sa, fiind vas ales, asemenea lui Pavel, care a purtat numele lui Dumnezeu înaintea limbilor și împăraților.

În popor, se povestește că Sf. Ignat este sfântul fără de cruce și fără de copii până la adânci bătrânețe. Dar abia atunci însă nevasta îi rămâne grea, fără ca el să știe. Fiind sărac lipit, n-avea nici porc de Crăciun. Dar într-una din zile, se întâlnește cu un străin care ducea în târg o turmă de porci. Sf. Ignat îl întrebă cu cât vinde unul. Străinul îi făgădui pe toți, numai cu condiția să-i dea aceea ce el nu va ști ce are acasă. Era vorba de copilul din femeie, căci străinul se spune că ar fi fost însuși diavolul. Sfântul a primit bucuros, căci nu credea că acasă să aibă ceva despre care să n-aibă deloc cunoștință. Cu această învoire, ei se despărțiră. Nu trecu mult și Dumnezeu veni acasă la Ignat și îl certă pentru fapta ce făcuse. Când sfântul auzi că e vorba de copil, începu a se jeli cu toată durerea

sufletului, iar Domnul, văzându-l, îl mângâie și îi promise că-l va mântui. Seara veni diavolul să-și ia plata. Dar ajutat de bunul Dumnezeu reușește să păcălească pe diavol și astfel să păstreze copilul. Sf. Ignat e vestitorul Nașterii. Se ține pentru că Născătoarea de Dumnezeu a simțit prima oară sarcina. Tradiția populară vorbește că Sf. Ignat ar fi fost frate cu Moș Crăciun. Pentru credința lui în viitorul împărat al lumii, păgânii i-au tăiat mâinile de la încheieturi. Plângându-se către Maica Domnului, când ea născuse pe Iisus în iesle, aceasta i-a spus să-și spele boantele în scaldă copilului. Ascultând-o, i-au crescut mâinile la loc. Sf. Ignat a venit la ușa unui bătrân și i-a spus că după el vine și moșu-său Crăciun cu barba albă, să taie tot omul câte un porc pentru copii. De aici în tradiția noastră populară obiceiul ca în această zi alt nimic să nu facă oamenii decât să-și taie fiecare câte un porc de ziua de Ignat.

Cu excepția interdicțiilor de a lucra, interdicții ridicate numai cu prețul înfăptuirii sacrificiului ritualic, ce pot fi întâlnite frecvent și în cazul altor sărbători, o notă caracteristică a sărbătorii o constituie prezența patronului justițiar, Ignat sau Înătoarea, care pedepsește cu cruzime, fără drept de apel, pe cei ce nu respectă prescripțiile. În trecutul îndepărtat, se spune că ar fi cerut jertfe umane, sacrificiul a fost înlocuit treptat cu cel animal, (porcii sau găinile, de preferat negre, fiind vorba de un patron al porcilor și al păsărilor), în unele cazuri fiind suficient chiar și un simulacru. În popor, se spune că cine nu taie porc să taie cel puțin o pasăre, ori să înțepe creasta de la o găină neagră, ca să dea sângele. E bine să se vadă sânge în ziua de Ignat, că numai așa casa și familia va fi ferită de boli. Sf. Ignat este sfântul care vindecă porcii de boală grea, arată și le spune porcilor că au să moară și totodată le ia sufelele. Sacrificiul ritual, instituit exemplar chiar de către sfânt, este susținut atât de obiceiul „pomana porcului“ și implicit consumul ritualic al jertfei, cât și de credințele care justifică ritualul prin perpetuarea speciei animalului de sacrificiu. Prin unele zone ale țării, în această zi, erau sacrificați doar porcii negri de la care se oprește sânge amestecat cu făină de mei și fiere, pentru vindecarea bolilor și a frigurilor, dar și pentru obținerea de remedii magice, în timp ce jertfa sacramentală se aducea mai târziu în ajunul Crăciunului sau în funcție de zonă, după Crăciun.

În unele locuri, în această zi (uneori chiar în ziua de Crăciun) sunt tăiați porcii, și nu în timpul postului, ca nu cumva să se spurce vreun vas sau vreun blid cu carne de porc, și astfel să se spurce cu de frupt și cei din casă. La tăiere nu trebuie să stea în preajmă nimeni din cei care sunt miiloși din fire, căci se crede că porcul moare cu greutate, iar carnea unui asemenea porc nu va fi bună. Când se înjunghie porcul, cel ce-l taie, precum și cei din jurul lui își fac cruce cu sânge, ca să fie sănătoși și roșii peste an. Ca să nu se stingă sămânța porcilor, gospodina smulge părul de coama porcului, care, după ce este înmuiat în sânge, se păstrează. Cine vrea să știe greutatea unui porc, să-i cântărească numai capul; restul de carne va fi de zece ori mai greu decât capul.

Porcii care se taie la Ignat, după ce se pâresc, se crestează mai întâi la ceafă, ca o cruce, apoi se presară sare, ca să fie carnea lor primită de Dumnezeu, când va da din ea de pomana, și să nu se strice. La Ignat, când se taie porcii, se bagă mai întâi căpățâna în casă, cu râțul înainte, ca să meargă treaba bine și să aibă parte de porci buni pentru anul viitor.

Prin unele părți lucrul este îngăduit numai după ce femeia a văzut sânge de orice soi de vietate, ori sânge de porc negru. Tradiția populară spune că în noaptea dinspre Ignat porcii ar visa mărgele roșii la gât și cuțit. Porcul care n-a fost tăiat în ziua de Ignat nu se mai îngrașă, nu mai pune carne pe el și se spune că ar veni lupul și-l mănâncă din bățatură. Din fiecare porc tăiat în această zi i se dăruiește Sf. Ignat o bucată de carne. Ignatul este o sărbătoare care se ține pentru șederea cloștilor pe ouă și pentru a avea noroc și la păsări. În această zi e obiceiul ca primul bărbat sau femeie ce vine de dimineață în casă se pune jos pe o mână de paie, să cloncănească ca o cloșcă, rămânând cu ideea că la căderea cloștilor, ele, să stea pe ouă și să scoată toate ouăle puse.

Fetele, până nu își fac un semn în frunte cu sânge de porc, mai ales negru, nu lucrează la lucrurile de casă, zicând că li se moleșesc mâinile precum carnea de porc. Cine lucrează în această zi se spune că porcii li se vor îmbolnăvi. Femeile nu lipesc, nu cos, nu taie cu foarfecele în această zi ca să nu nască copiii palizi și pociți iar porcii să nu râme prin bățături sau să rupă rufe peste an.

Nu e iertat femeilor care alăptează ca să toarcă, sub cuvânt că „nu se cade a ridica furca înaintea crucii” și se cade a toarce numai babele și fetele. Când s-a îmbolnăvi cineva în această zi se spune că nu mai scapă de moarte. Cine lucrează cade în boală de amețeală, se lovește, face bube pe față, se taie sau se înțepă și ignează (face niște convulsii), ca porcii când se taie.

Sf. Ignat e rău de incendiu, conduși de credința că sfântul a fost pus pe jeratic de torționarii păgâni.

La tăiatul porcului, după grosimea splinei, se prevestește greutatea iernii. Când peste tot e una de groasă, va fi iarna tot una de grea, de la început până la sfârșit; dacă-i la un capăt înainte sau înapoi mai groasă, iarna va fi la început sau la sfârșit grea. De va fi mai umflată la mijloc, și iarna va fi mai grea la mijloc.

De Ignat pisează femeile grâu, ca să aibă de împărțit la Crăciun. Se fac turte, numite scutecele Domnului Hristos, pe care le mănâncă în ajunul Crăciunului cu miere și nucă. Începând de la Ignat și sfârșind cu zilele Crăciunului, prin unele părți, începând cu întâia zi a Crăciunului, tinerii umblă cu turca, capra sau brezaia până în ziua de Anul Nou când moare ritualic turca. Considerat în vechile calendare, drept celebrare a Anului Nou, fapt susținut și de numeroasele practici magice ale **Ajunului și Crăciunului** a păstrat până la urmă cu preponderență imaginea sărbătorii creștine, în care mai pot fi puse în evidență vagi urme de ritualuri păgâne. Sub influența lui Moș Ajun a apărut și un Moș Crăciun, figură controversată, de un demonism accentuat, mai întâi ostil momentului Nașterii, convertit ori uneori pedepsit drastic în fața minunii pogorâte asupra soției sale, Crăciunoaia, devine simbol al sărbătorii, al dărniceii și al crezului. Lui i se atribuie obiceiul darurilor făcute copiilor, după modelul celor oferite pruncului Iisus. De cealaltă parte, obiceiul colindatului pare să nu-și găsească pe deplin explicații creștine: fie că obiceiul exista încă înainte de nașterea lui Iisus, fie că este practicat ca element component al unor ritualuri escatologice, atunci când nu se vor mai auzi colinde și când nu se vor mai înroși ouă, va veni sfârșitul lumii și în care este vorba mai puțin de colindele specifice, în care este preamărită Nașterea. Toate aceste explicații sunt valabile pentru colindele agricole de sfârșit de an, având

ca punct de plecare ziua de 23 decembrie și încheindu-se undeva în jurul zilei de 7 ianuarie.

În tradiția populară, zilele săptămânii s-au personificat în Sfânta Luni, Sfânta Miercuri, Sfânta Vineri, Sfânta Sâmbătă, ba mai mult chiar și subîmpărțirile zilei și nopții, Miazănoapte, Miazăzi, Zorilă, Murgilă sau Negrilă, care sunt ființe reale pentru popor, cu oareșce puteri de netăgăduit. Tot așa a făcut din zilele însemnate, Ajunul și Crăciunul, două personaje, Moș Ajun și Moș Crăciun. Ei sunt cunoscuți drept moși bătrâni, tare bătrâni, aceștia existând din vremuri de mult uitate, din veacuri de mult apuse, sunt de o vârstă cu Soarele și Luna. Ei se aseamănă unul cu altul ca doi frați gemeni, ca două picături de apă: bătrâni, cu bărbile lungi până la pământ, stufoase și albe ca zăpada, amândoi sunt buni și darnici, amândoi cutreieră lumea de la un capăt la altul, răspândind veselia în jurul lor, prin darurile bogate și îmbelșugate. Darurile sunt, în special, pentru copii, pentru care le scot totdeauna din mării și, în veci, ineputabilii lor saci, amândoi umblă pe același drum și în veci nedespărțiți unul de altul, cum Dumnezeu și Sfântul Petru, de asemenea, umblau amândoi pe un loc, tot așa de buni și bătrâni amândoi.

Deosebirea dintre ei este la darurile împărțite. Moș Ajun dăruiește nuci, pere, covrigi, colaci, colindețe, plăcinte, prăjituri, bomboane și alte dulciuri și mâncăruri plăcute lor, iar Moș Crăciun le aduce haine, încălțăminte, jucării, cârnați, caltaboși, șorici și vârguță.

În tradiția populară, se povestește că Maica Domnului, fiind cuprinsă de durerile facerii, a cerut adăpost lui Moș Ajun. Acesta, motivând că este om sărac, o refuză, îndrumând-o spre fratele său mai mare și mai bogat, Moș Crăciun. Crăciun era stăpânul staulului unde au găzduit Iosif și Maria. Când s-a născut Hristos, baba lui Moș Crăciun, Crăciuneasa, s-a dus de a moșit pe Maica Domnului. Când a auzit Moș Crăciun că femeia sa a lucrat în ziua lui, i-a tăiat mâinile pe loc. Atunci Crăciuneasa s-a dus la Maica Precista și, plângând, i-a spus ce-a pățit și i-a arătat mâinile. Maica Precista a suflat peste mâinile Crăciunesei și îndată mâinile i s-au făcut frumoase și curate, iar nu zbârcite, cum erau înainte de aceasta. De bucurie că nevasta lui a scăpat de pedeapsa lui necugetată, Crăciun aprinde un rug de cioate de brad în curtea lui și joacă hora cu toate slugile sale. După joc, împarte Fecioarei Maria daruri păstorești (lapte, caș, urdă, smântână) pentru ea și fiul ei. Astfel, Moș Crăciun reprezintă o transfigurare a magilor ce i-au adus daruri lui Iisus la nașterea sa și că este simbolul tipului creator.

Mai mult de un mileniu creștinii au sărbătorit Anul Nou în ziua de Crăciun, în imediata apropiere a solstiului de iarnă: la Roma, până în secolul al XIII-lea, în Franța, până în anul 1564, în Rusia, până în vremea țarului Petru cel Mare, în Țările Române, până la sfârșitul secolului al XIX-lea. La români amintirea acelor vremuri este încă proaspătă, de vreme ce, în unele sate bănățene și transilvănene, ziua de 1 ianuarie se numește Crăciunul Mic, nu Anul Nou.

În unele zone se cred că, mai înainte de vreme, foarte multe răutăți făceau oamenii, din pricină că uitaseră de Dumnezeu. Pentru a-i scăpa de păcate, Dumnezeu a lăsat colindele, ca în fiecare an, la Crăciun, numele cel sfânt al Domnului să vină neapărat la urechile oamenilor și astfel să se abată de la calea răutăților. Atunci când colindele nu se vor mai auzi pe pământ, vor ieși diavolii și astfel lumea va încăpea pe mâna lor.

Tradițiile contemporane spun despre „sfântul” Crăciun, Moșul „darnic și bun”, „încărcat cu daruri multe”, sunt printre

puținele influențe livești pătrunse în cultura populară de la vest la est și de la oraș la sat. Derivatul de „moș” din numele său înseamnă „întemeietor”, „ziditor”, „începător”.

În noaptea de Crăciun, există obiceiul de a se păstra în vatră focul aprins. Se pune în această noapte un buștean în foc, numindu-se bușteanul Crăciunului. Încă din timpuri străvechi, țăranii din întreaga Europă, obișnuiau ca în anumite zile ale anului, primăvara și la solstițiul de vară, dar prin în unele locuri, și la sfârșitul toamnei sau în cursul iernii, de Crăciun și în ajunul Bobotezei, să aprindă focuri sau ruguri și să danseze în jurul lor sau să sară peste ele. Un vestigiu, probabil al superstițiilor omului primitiv care, observând mișcarea aparentă a Soarelui, a considerat că acesta îl poate ajuta. Solstițiul de iarnă fiind socotit de cei din antichitate a fi în jurul datei de 25 decembrie, au fost trecute și obiceiurile legate de foc la această dată. Cenușa bușteanului care arde în noaptea Crăciunului e împrăștiată prin grădini pentru a promova rodirea lor.

În ajun și de Crăciun se pun pe o masă, lângă o fereastră închisă, două pâini, sare, pește, grâu și un pahar cu apă pentru rudele decedate din familie ce se credea că vin și mănâncă din acele bucate. La mesele de Crăciun nu se bea rachiu, el fiind un produs inventat de diavolul, ce apoi îl batjocorește pe cel ce-l bea, zicând că rachiul are întâietate înaintea tuturor bucatelor.

În ziua de Ajunul Crăciunului, până a nu răsări soarele, se începe a lucra câte puțin din toate treburile și se lucrează câte puțin cu uneltele cu care se dorește să se lucreze cu drag și cu mult spor peste an. Se postește total în ziua de Ajun pentru spor în anul ce vine. În ziua de Ajun, cine iese cel dintâi afară de dimineață, la înapoiere este obiceiul să ia câteva surcele de la tăietor în mână și, când se intră în casă, împrăștiind una câte una surcelele prin casă se rostește: „Bună dimineața lui Ajun, Că-i mai bună a lui Crăciun! Pui, vaci, cai, oi, bani, porci, Bogăție, sănătate, Că-i mai bună decât toate!” După care se intră în casă. Aceste surcele se numesc pui și vor aduce gospodăriei spor și belșug în decursul anului. Străinul care intră în curtea unui gospodar nu trebuie să închidă poarta, ci gazda singură să o închidă, pentru a nu i se închide norocul, iar la fete de măritat să nu i se taie calea peștorilor.

Acestea sunt, potrivit tradiției populare, practici apotropaice din categoria magiei primei zile în vederea obținerii sporului, a norocului, a puterii de muncă necesare în anul ce vine, precum și pentru a evita nenorociri sau boli.

În ajunul Crăciunului și la Crăciun este cerul continuu deschis și se aude o toacă din cer bătând, coruri de îngeri cântând iar cocoșii se pornesc a cânta, dar minunea aceasta n-o pot vedea decât cei buni la Dumnezeu.

Începând cu Ajunul Crăciunului și sfârșind în ziua de Bobotează, se umblă cu steaua. Copiii care umblă cu steaua se numesc stelari, colindători sau crai, pe cap având coroane de hârtie colorată. Prin Vicleim sau Irozi se înțelege datina tineretului de a reprezenta la Crăciun Nașterea lui Iisus Hristos, venirea Magilor după stea, pofțirea lor de către Irod, și irentenia acestuia de a afla pruncul prin mijlocirea celor trei Crai și, adesea, înfruntarea necredinței, personificate printr-un copil sau un cioban. Turca umblă de când Irod împărat a omorât cinci mii de prunci. El nu știa cum și ce să facă, pentru a le scoate pe femeile cu copii afară, pentru a omorî toți pruncii din Betleem și din împrejurimi. Astfel a fost ales un om urât, îmbrăcat în piele de țap, cu coarne în cap și cu pene de cocoș în creștet și clopot la spate și înarmat cu o măciucă mare în mână. O reminiscență a Țapului Ispășitor

din vremea grecilor. Cine se îmbracă în turcă se spune că nu poate merge la biserică șase săptămâni.

De Crăciun, toate lucrurile împrumutate se reîntorc acasă, la stăpânul de drept. La cele trei sărbători mari: Crăciun, Paște și Rusalii, tradiția populară cerea spălatul ritualic pe față cu apă în care s-a pus un ban de argint pentru a avea bani mulți în tot timpul anului și un obraz curat precum argintul. În ajunul Crăciunului, li se dă copiilor să mănânce bostan, ca să fie dolofani și rumeni peste an.

În serile de Ajun și de Crăciun, din vechi timpuri se coace un colac deosebit, numit stolnic sau colacul plugarilor, ce se așază pe masa din odaia de curat înconjurată cu un lanț de fier. Acest colac se păstrează pe masă din Ajunul Crăciunului și până la Anul Nou, uneori până la Bobotează, când este sacrificat ritualic și împărțit la toți ai casei, pentru a fi feriți de boli, iar covata în care a fost frământat se pune în fânul care se dă la vite să fie spornice, iar lanțul cu care a fost înconjurată masa se așază în fața grajdului, pentru a trece vitele peste el. Această practică magică ajută pentru sănătatea vitelor din bățatură și pentru apărarea de lupi numită în popor și Legatul fiarelor.

Pe alocuri acest colac are rol apotropaic, pentru ca dracul să nu fure copiii din casă, căci legendele populare spun că odată dracul ar fi vrut să fure un copil, dar colacul a răspuns la cele zece întrebări-ghicitori, iar dracul a pleznit de neaz.

În ziua de Ajun este interdicția de a consuma carne. Excepție face doar carnea de vrabie, căci astfel munca din timpul anului va fi ușoară ca zborul vrăbiei. Tot acum începe împerecherea păsărilor.

În ziua de ajun femeile, până a nu mânca nimic, mătură casa și cenușa din vatră, și le aruncă peste ogor, zicând: „Cum n-am mâncat eu diminețile ajunurilor, așa să nu mănânce nici o lighioaie roadele”. În ajunul Crăciunului se tăiau copacii ce nu rodeau. Femeia gospodarului, aruncă cu piatra în ei sau pune cenușă din vatră la rădăcina lor pentru a-i însăpăimânta și astfel crezând că vor îmbunătăți rodul lor pentru anul viitor.

Cât țin zilele Crăciunului, furca de tors trebuie ascunsă, căci altfel cel ce o va vedea în aceste zile la vară va fi mușcat de un șarpe atât de gros și atât de lung, ca o furcă. Scaldă în ziua de Crăciun ajută pe toți ai case spre a fi ușori și sprinteni tot anul.

În ziua de Crăciun finii merg pe la nași cu daruri.

După cele trei zile ale Crăciunului pe 28 decembrie întâlnim în unele zone obiceiul „îngropării Crăciunului”—de fapt, a anului vechi—ritual cu o vechime considerabilă, poate unul dintre cele mai arhaice elemente surprinse de calendarul popular. Moartea, îngroparea și renașterea divinității pentru bunăstarea naturii, a câmpurilor, oamenilor mai poate fi întâlnită, pe lângă elementul central al calendarului creștin, Învierea Domnului, în obiceiul Caloianului. Prognosele populare spun că dacă la Crăciun e cald, încât se pot ține ușile deschise, la Paște va fi frig. Dacă în prima zi de Crăciun va fi vreme senină, frig și ger, atunci vara va fi bună.

Mutarea **Anului Nou** de la 25 decembrie la 1 ianuarie, a forțat și decalarea ritualurilor practicate în tradiția populară de sfârșit și început de an, respectiv ceremonialul îngropării Anului Vechi și zorii celui nou; ceremonial ce este primit cu mare bucurie în rândurile populare, deoarece la 1 ianuarie este celebrat și un sfânt, Sf. Vasile numit popular Fratele Crăciunului sau Crăciunul Mic, sărbătoare mult mai mică în comparație cu Crăciunul.

În popor, noaptea de Anul Nou, ajunul Sf. Vasile, este marcat de numeroase practici și obiceiuri cu caracter meteorologic, oracular; premarital, agricol, și care se prelungește până a doua zi, aceste două zile fiind puse sub patronajul magiei „zilei dintâi” a anului, neavând întinderea practicilor din Ajun, Plugușorul, Plugul cel Mare continuă, cu un grad mai mare de acte magice și de prevestire a viitoarelor recolte, ritualuri ce diferă de cele de sfârșit de an pentru că se spune că la începutul anului e altceva decât ce a fost la sfârșit, iar începutul întotdeauna schimbă tot ce-a fost și încep alte rosturi.

Datinile spun că în ajun de An Nou cerul s-ar deschide într-o secundă de trei ori, iar înăuntru se vede o lumină foarte mare și pe bunul Dumnezeu stând la masă cu lumânări și mulți sfinți împrejur și uitându-se în jos la muritorii de rând. Atunci se spune că toate apele se prefac în vin, dar această apariție poate fi văzută doar de cei care sunt curați la inimă sau de copiii până în șapte ani. Legende populare spun că Sf. Ioan ar fi văzut adesea cerul deschis și pe însuși Dumnezeu ținând în mână tunetul, sub forma unui bici împodobit cu flori cu care blagoslovește lumea. Astfel, orânduiește cum vor fi recoltele, cine va veni pe lume sau cine va pieri. În noaptea spre Sf. Vasile ca și în Ajun de Crăciun, vitele ar putea vorbi și cine stă la pândă, nevăzut, le poate auzi.

În ziua de An Nou, băieții mai mici construiesc un plug mic de lemn, aidoma după cel mare. Coarnele plugului se împodobesc cu ciucuri de diferite mărimi și culori, dar și un clopoțel. Ei umblă în cete de câte trei, din casă în casă, urând an mănós. Unul din copii, numit plugar, poartă plugul. Altul, numit mănător, pocnește din bici, iar celălalt, numit iapă, poartă traista unde va strânge covrigii căpătați. Tot el poartă o ramură cu două crăcuțe, sub forma coarnelor de la plug, împodobită cu o batistă frumos colorată de care atarnă un clopoțel de alamă. El suna din clopoțel la fereastra casei, rostind Plugușorul, o poezie prin care se urează gazdei:

Ziua de azi cu bine; Și-a de mâine cu sănătate; Și la vară bucate; La mulți ani!

Cel care pocnește din bici afară spune: Hăis, hăis; Plugușor cu doisprezece boi; În coadă codâlbei; În frunte străinei. Câte șindrili pe casă; Atâția galbeni la masă; Câte pietre la fântână; Atâtea oale cu smântână; Câte pietre pe prund, Atâtea oale cu unt. Hăis, hăis, plugușor cu doisprezece boi!

Copiii cu plugul cel mic umblă până pe la orele 3-4, după-amiază, când se pornește a umbla ceata de flăcării cu plugul cel mare. Aceștia pun la un plug două sau trei perechi de cai sau boi, doi inși încalecă, unul îi duce de căpăstru, unul ține de coarnele plugului, un altul are o traistă cu grăunțe iar toți ceilalți pocnesc din bice. Trag cu plugul o brazdă pe dinaintea casei gazdei și seamănă din traistă grăunțe; unul urează și ceilalți pocnesc din bici. Cu plugul, în unele zone, se umblă numai până se înserează bine, apoi după înserat, se pornește iarăși a umbla flăcării cu colindul, ca în seara de Ajunul Crăciunului. Colindul cu Vasilca sau Siva este un obicei respectat de unele din etniile minoritare. Se colindă cu o căpățână de porc, împodobită cu panglici și mărgelile colorate. După terminarea colindatului cu Vasilca, ceata se strânge la o cârciumă, spre a chefui, apoi se despart, nu înainte de a dezgăti căpățâna și luându-și fiecare ce-a pus ca decor, iară căpățâna este pregătită și consumată ritualic de toată ceata, în încheierea acestui obicei. Sorcova, colindele de Sf. Vasile se adresează cunoscuților, celor apropiați, urându-le acestora, în principal, sănătate și putere

de muncă și sunt cele mai importante tipuri de texte magice rostite în această zi, având și o mare valoare augurală colectivă ce se adresează individual, unui gospodar anume, dar aceiași conținut rostit repetitiv pentru toate gospodăriile din sat.

Sunt opinii că dacă nu sunt urați și semănați în seara spre Anul Nou vor avea un an fără belșug. În paralel cu plugul tot acum se mai umblă cu capra și brezaia.

Înspre Anul Nou se lasă porțile deschise, iar focul, o lumânare sau candelă trebuie să rămână aprinse, ca să poată intra norocul.

În credința populară, în ajun de Sf. Vasile pentru spor în noul an, flăcării își pun sub pernă, o unealtă din meșteșugul său: croitorii câte un ac, degetar, ață; cizmarii sulă, calapod ori altceva; școlarii, cartea, creioane și alte asemenea lucruri. Fetele fac la fel ca flăcării, punând sub pernă un lucru făcut de mâna lor. Astfel se crede că în felul acesta își vor visa ursitul.

În noaptea Anului Nou, în popor se fac previziuni meteorologice pentru a afla cum va fi timpul. Astfel se vor așeza douăsprezece foi de ceapă, câte una pentru fiecare lună, în care se presară puțină sare pisată. În dimineața Anului Nou, care dintre foile de ceapă are mai multă apă, se crede că acele luni vor fi ploioase, iar care foi vor fi uscate, acele luni vor fi secetoase.

Foile de ceapă, se pregătesc oracular, câte una pentru fiecare membru al familiei, în care se pune câte un bulgăraș de sare. Dacă dimineața felia de ceapă e cu apă, înseamnă că cel căruia i-a fost destinată va avea un an bun iar fără apă un an mai puțin bun.

În ajunul Anului Nou se fac și teste despre cerealele ce vor rodi în anul viitor. Într-o tavă metalică se pun cărbuni aprinși, de aceeași mărime, câte un cărbune pentru fiecare tip de cereală semănată însemnând în dreptul cărbunelui și felul de cereală; porumb, grâu, secară etc. A doua zi dimineața, se cercetează care dintre cărbuni are mai multă cenușă. Se va semăna de acel fel de cereale al cărei cărbune a avut mai multă cenușă, crezându-se că în acel fel va rodi mult în anul viitor. De acel, care are mai puțină cenușă, sau deloc, se va semăna foarte puțin pentru că va avea rod puțin.

În rânduiala populară, se spune că dacă în noaptea de Anul Nou spre Sf. Vasile nu va bate vântul, cerul este luminos, stelele sunt lucitoare și lună plină țarările vor rodi, iar când nu e lună plină, bate vântul și e înnorat va fi un an mai sărac, fără roade multe.

Se spune că fata care va fura busuioc de la clopotul urătorilor în ajunul Sf. Vasile, seara, și dacă se va spăla cu el, va fi îndrăgită de flăcăi. Busuiocul se va așeza oracular în partea de jos a colacului fântânei. Dacă a doua zi busuiocul are promoroacă, fata se va mărita în iarna aceea; iar de busuiocul este uscat, fata nu se va mărita atunci.

Fetele aruncau în seara de An Nou boabe de cânepă în foc pentru a le crește părul frumos. Tot în foc fetele de măritat topesc plumb și îl toarnă în apă. Forma ce ia plumbul răcit în apă este ținută în fața unei surse de lumină. Proiecția umbrei ce o face plumbul pe perete este interpretată în fel și chip, spunând că acesta este norocul lor.

În ajunul Anului Nou se pune o crenguță de măr într-un vas cu apă rece, în cameră, la fereastră, până la Bobotează. Dacă înflorește, primăvara va fi bună, iar dacă nu, va fi rece și cu zăpadă.

Un An Nou cu bucurii și sănătate, bogat în împliniri, mai înalt în aspirații și plin de succese pentru toți cititorii revistei. La mulți ani!

În continuare, reproduc pentru toți cititorii un colind cules de familia ZÂNICA și DAN NĂSTASE din Comuna Tutova:

Cinstiți gospodari și jupâne gazde, primiți cu colindul?

Noi suntem colindători,
Vestitori de sărbători
După datini colindăm
Vestea nașterii o dăm
Veste bună v-am adus
S-a născut pruncul Iisus.
Astăzi s-a născut Mesia
Precum spune Isaia
Din fecioară precurată
De Domn binecuvântată.
Strânsu-ne-am țărani în ceată
Toți cu inima curată
Și cu limba dezlegată.
Ne-am lăut, ne-am pieptănat
Și frumos ne-am îmbrăcat
Și-am plecat la colindat
Pe la casele din sat.
Și-am ajuns la dumneavoastră
Să spunem urarea noastră.
Gerul iernii ne-a pătruns
Dar de-ajuns tot am ajuns.
Gazda te rugăm fă focul
Că e frig de crapă porcul
Nouă nasul s-a-nfundat
Măinile ne-au înghețat
Picioarele ne-au degerat
Și opincile-au crăpat.
Au crăpat opincile
Și-au plesnit nojițele.
Prin cămășile subțirele
A trecut frigul prin ele.
Gazda noi am venit la colindat
Dar oare câinii i-ați legat
Că nu vrem care cumva
Să muște pe cineva.
Gazda ați legat dulăii
Să nu muște prichindeii.
Noi nu umblăm pentru colaci
Nu-nghețăm pentru pitaci
Vrem să vă colindăm de bine
Pentru anul care vine
Ca la anul cine știe
Putem fi în veșnicie.
Unul moare, altul crește
Și lumea se primenește
Fiindcă nu se știe frate
Ce va fi pe mai departe.
Lăudându-l pe Iisus
Mai am ceva de spus
Fie bine, fie rău
Mulțumești lui Dumnezeu

Și-nchinați-vă frumos
Domnului Iisus Hristos
Care-n paza lui să fie
La mulți ani și numai bine.
Dară Maica Precista
Să vă mântuie și ea
Deie bunul Dumnezeu
Ca să nu mai fie rău.
Pentru anul care vine
Să v-aducă numai bine
Supărări cât mai puține.
De bucurii s-aveți parte
Și aici și-n altă parte
Iar de vreți să divorțați
S-aveți bani de avocați.
S-aveți case-mbelșugate
Și multă, multă sănătate
Să aveți cămara plină
Cu carne de porc și slănină
S-aveți vin de buturugă
Și cărnații să v-ajungă.
M-am luat cu urătura
Și nu îmi mai pot ține gura
Dumneavoastră s-aveți parte
De case-nalte, luminate,
Zugrăvite, șindrilite
Cu ferestre sticluite
Noi, avem bordeie mici
Făcuți numai din chirpici.
Când arați s-aveți la plug
Câte șase boi la jug
S-aveți boi-bourei
S-aveți vaci cu mulți vitei
Și scroafa cu mulți porci
Zeci de pui și bobocei
Cu cloștile după ei
Vacile să fie
Izvor de-avuție
Să dea câte trei șiștare
Fiecare la o mulsoare,
S-aveți găștele-ngrășate
Și găinile-mperecheate
Gâște albe și găscoci
Și-apoi rațe și rățoi.
Găinile să vă facă ouă multe
Nutreț bun la vitele cornute
Hoaspe de mazăre s-aveți la capre
Să vă umple oarele cu lapte
Ocolul fie îngrădit
Cum nu s-a mai pomenit
Cu gard frumos de cărnați
Caltaboși și sângerai
Iar în gard în loc de pari
Fie puse coaste mari
Și-un pârau să curgă-n sat
Cu rachiu de cel curat.
Gazde de v-am supărat
Pentru cum eu v-am urat
La mulți ani cu sănătate
La mulți ani peste o sută
Noi vă zicem Doamne-ajută.
Să trăiască cine-ascultă
Sărbătoarea lui Hristos
Să vă fie de folos

S-ajungeți să mai serbați
Dar de noi să nu uitați.
Acu gazda să poftască
Pe noi toți să ne cinstească.
Ce-am știut eu v-am urat
Ziua bună, am plecat.

Bibliografie:

- Adrian Fochi, *Datini și eresuri populare de la sfârșitul secolului al XIX-lea*, Editura Minerva, București, 1976.
- Arthur Gorovei, *Credinți și superstiții ale poporului român*, Editura, Grai și Suflet - Cultură Națională, București, 1995.
- Antoaneta Olteanu, *Calendarele poporului român*, Editura Paideia 2001.
- Elena Niculiță-Voronca, *Datinile și Credințele poporului român. Adunate și așezate în ordine mitologică*, Editura Saeculum Vizual, București, 2008
- Gh. F. Ciușanu, *Superstițiile poporului român*, Editura Saeculum, București, 2005.
- Ion Ghinoiu, *Obiceiuri populare de peste an*, Editura Fundației Culturale Române, 1997.
- Ion Ghinoiu, *Panteonul românesc*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 2001.
- Ion Ghinoiu, *Sărbători și obiceiuri românești*, Editura Elion, București, 2002.
- Ion Taloș, *Gândirea magico-religioasă la români*, Dicționar, Editura Enciclopedică, București, 2001.
- Irina Nicolau, *Ghidul Sărbătorilor Românești*, Editura Humanitas, 1998.
- Mihai Pop, *Obiceiuri populare românești*, Editura Univers, 1999.
- Mircea Eliade, *Sacru și profanul*, Editura Humanitas, București, 2002.
- Narcisa Știucă, *Sărbătoarea noastră cea de toate zilele*, Editura Cartea de Buzunar, 2006.
- Marcel Lapteș, *Timpul și sărbătorile țaranului român*, Editura Corvin, 2009.
- Romulus Vulcănescu, *Mitologie Română*, Editura Academiei R.S.R. București, 1985.
- Simion Florea Marian, *Sărbătorile la români*, Editura "Grai și Suflet - Cultură Națională", 2001.
- Tony Brill, *Legende românilor*, Editura Grai și suflet - Cultura națională, București, 1994.
- Tudor Pamfile, *Mitologia română*, Editura ALL, București, 1997.
- Tudor Pamfile, *Sărbătorile la români*, Editura Saeculum I.O., București 1997.
- Valer Butură, *Enciclopedie de etnobotanică românească*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1979.
- *Viețile Sfinților*, Editura Episcopiei Romanului și Hușilor, 1998.

1 Decembrie 1918 – ziua sublimă a demnității și solidarității românilor

Dr. Nicolae IONESCU

În epoca modernă, națiunile, inclusiv românii, au început să sărbătorească, așa cum se cuvine, marile momente ale identității lor politice. În Vechiul Regat, sărbătoarea națională era la 10 mai, în amintirea zilei când Principele Carol, viitorul rege Carol I al României, a sosit pe pământ românesc. Nu era singura sărbătoare oficială dintre cele laice, pentru că existau și altele, mai vechi, ca 24 ianuarie sau mai noi, apărute odată cu România modernă, care tocmai se năștea și se dezvoltă.¹

Toate aceste sărbători oficiale erau marcate prin slujbe religioase, semn că primul gând era îndreptat către Dumnezeu, cu mulțumire și rugă pentru cei care nu mai erau, apoi veneau gesturile oamenilor politici, defilările și alte momente festive. La asemenea evenimente solemne, erau invitate, ca și astăzi, oficialitățile locale, personalități ale orașului și mai ales tinerii din școli, cu scopul declarat de a le insufla sentimente patriotice. Primăriile și Consiliile Comunale din Bârlad, Huși și Vaslui organizau ceremonia oficială, iar diverse asociații, fundații asigurau partea de spectacol și distracție care predomina în cele două, trei zile de sărbătoare. Faptul că această zi a țării era primăvara, în luna florilor, sporea sentimentul de sărbătoare, înlesnind participarea oamenilor într-o proporție semnificativă, încât totul se transforma într-o petrecere populară de proporții.

Dimineața, începea defilarea regimentelor din oraș, în uniforme de sărbătoare, prin fața tribunelor, în decorul festiv, în preajma reperelor istoriei glorioase a înaintașilor. Partea oficială a manifestărilor cuprindea, desigur, cuvântări ale personalităților marcante din oraș, dar succesul era asigurat, în principal, de măiestria și strălucirea armatei, greu ducându-l fanfarele, căci muzica militară răsuna peste tot. Dimensiunile acestor manifestări îngăduiau prezența masivă a vasluienilor la plimbare, la picnic, sau la diferite spectacole.²

A fost înlăturată monarhia, în 1947, a căzut și 10 mai din calendarul zilelor de sărbătoare ale românilor. Noul regim comunist, își căuta și fabrica alte legitimări politice și ideologice. Găsește ziua de 23 august care este smulsă din contextul istoric și propulsată ca deschizătoare de zări comuniste. An de an semnificația acestei zile a fost tot mai încărcată și mai fastuoasă, ca să legitimeze un prezent care, neputându-se, propulsa în viitor, căuta s-o facă în trecut.

După 1990, printr-o hotărâre a Parlamentului Român, 1 Decembrie devine Ziua Națională, ca un omagiu al luptei seculare, încununată de victoria strălucită a mișcării naționale a românilor, de o parte

și de alta a Carpaților. Marii reprezentanți ai unității neamului au fost *țărani și preoți*³, cum sublinia istoricul Nicolae Iorga, care prin veacuri își mânau turmele în toate părțile, răspândind aceeași credință, poezie, muzică și suflet românesc, iar școala a fost cea care a pregătit conștiința românilor.

Marea Unire s-a plătit cu sute de mii de jertfe în Primul Război Mondial și cunoscutul scriitor Barbu Ștefănescu Delavrancea, evidenția, în 1916, că „noi

nu ne croim o nouă patrie, ci ne întregim. Suntem un singur popor și Carpații ne sunt șira spinării”⁴

În memorabilele bătălii de la Mărăști, Mărășești și Oituz, de la care anul acesta s-au împlinit 99 de ani, oștenii regimentelor vasluiene, alături de întreaga armată română, s-au acoperit de glorie nemuritoare. În cartea de aur a neamului, se înscrie la loc de cinste numele căpitanului bârlădean Grigore Ignat, comandantul companiei de mitraliere care și-a sacrificat viața pentru apărarea gliei străbune⁵. Victoriile strălucite din vara anului 1917 au împiedicat ocuparea întregii țări și au pregătit Marea Unire de la 1918, mai întâi alăturându-se Basarabia la 27 martie, apoi Bucovina la 28 noiembrie și la 1 Decembrie, Ardealul, Banatul Crișana și Maramureșul.

„Astăzi, idealul nostru național, visul de aur al tuturor românilor se împlinește sub ochii noștri, scria ziarul „Tribuna Tutovei”, în decembrie 1918. Dorobanții noștri au pășit pe pământul sfânt al lui Ștefan cel Mare și Mihai. După suferințele de veacuri, visul întregirii românilor se împlinește prin jertfa eroilor noștri”.

Peste o sută de mii de români veniți din toate părțile Ardealului, la Alba-Iulia, cu trenul, căruța sau călare, îmbrăcați în haine de sărbătoare și fluturând

steaguri tricolore, au votat la ceasurile amiezii din 1 Decembrie Unirea cu Regatul român, în acea Meccă a românismului.

Peste conjuncturi externe complexe și calcule politicianiste, actul istoric din acea zi apare ca o împlinire supremă a unui deziderat de veacuri, fiind fapta istorică a întregii națiuni române și nu opera unui om politic, partid sau guvern. Lecția lui 1 Decembrie 1918 este una a demnității și solidarității naționale.⁶

La 14 decembrie 1918, când delegația de ardeleni a venit la București să prezinte hotărârea de Unire regelui Ferdinand, primul ministru de atunci, Ionel Brătianu, sublinia : „Vă așteptăm de o mie de ani și ați venit să nu ne mai despărțim niciodată...Bucuria noastră nu este numai a unei generații. Ea este sfânta bucurie a întregului popor român...”.⁷

În august 1919, cu ocazia primei vizite în Transilvania a aceluiși premier, Luliu Maniu—președintele Consiliului Dirigent, întâmpinându-l la Sibiu, exprima sentimentele de recunoștință ale Ardealului că Vechiul Regat a fost la înălțimea chemării sale, iar Ionel Brătianu îi răspundea că Transilvania era „sâmburele tare al României Mari”.⁸

Este important de menționat, că la 1 Decembrie 1918, la Alba Iulia, națiunea română s-a manifestat plenar, iar românii, deși nu erau singurii care aspirau la realizarea unității și nici singurii care doreau să-și exprime dorințele în adunări publice, au fost singurii

care au reușit să organizeze o reuniune populară de o asemenea anvergură. Nici polonezii, nici cehii, nici slovacii, nici sârbii, nici croații, nici grecii, nici ungurii, nici bulgarii nu s-au dovedit capabili să realizeze o adunare precum cea de la Alba Iulia.

Va fi întotdeauna extrem de dificil să ne exprimăm admirația și gratitudinea față de cei peste 100 000 de oameni care, în pofida unor dificultăți majore de transport și a obstacolelor pe care le-au așezat alții în calea lor, au găsit resursele necesare de energie și dragoste de neam, pentru a nu rata întâlnirea lor cu Istoria.

Cei 98 de ani, care au trecut, n-ar trebui să ne facă să uităm marea lor realizare întrucât românii din Ardeal au trăit un mileniu în singurătate. Istoricul Petre P. Panaitescu considera că România după 1859 era

ca un copil cu două brațe care își aștepta părintele – Transilvania.⁹ Demitizarea istoriei, care este la modă astăzi, nu ar trebui să anuleze marile merite ale românilor adunați la Alba Iulia, în prima zi a lui decembrie 1918. Așezarea celei mai prețioase perle, a Transilvaniei pe coroana României, a creat cadrul național și social-economic favorabil dezvoltării ulterioare a statului, Țara fiind de atunci ca o casă construită, care trebuie întreținută de generațiile viitoare.

De asemenea, să nu uităm că Unirea tuturor românilor a fost asociată imediat cu democrația, cu înfăptuirea unui regim democratic pe toate palierele vieții publice. Se acorda prin Rezoluția de Unire, votul egal, direct, secret pentru ambele sexe și pentru toți locuitorii, indiferent de religie și limba vorbită, exprimându-se încrederea în valorile europene.

Aderarea țării noastre la Uniunea Europeană nu ar trebui, cu nici un chip, să ne obtureze sentimentele naționale, pentru că 1 Decembrie 1918 reprezintă catalizatorul necesar al devenirii noastre. Gândindu-ne la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia, ne dăm seama că au existat momente când românii au binemeritat Grația Divină.

La acest moment aniversar, nădăjduim, asemenea înaintașilor noștri, în viitorul acestei țări, membră a NATO și Uniunii Europene, în puterea de a-l înfăptui, într-o lume amenințată de globalizare, în care să dispară identitatea națională.

Astăzi, într-o lume agitată, în criză și schimbare, dar nu neapărat în bine, când în România patriotismul este în declin, iar în Europa se vorbește tot mai mult de inutilitatea statului național unitar, e necesar ca marile momente din istoria neamului să ne încălzească inimile și să ne dea încredere în viitor, iar Marea Unire de la 1918 să nu fie înstrăinată.

Dumnezeu să binecuvânteze România!

Note:

1. Mirela Proca, Marcel Proca, *Viața cotidiană în Bârladul secolului al XIX-lea și prima jumătate a secolului al XX-lea*, Editura Sfera, Bârlad, 2012, p.201.
2. *Ibidem*, p.202.
3. N. Iorga, *Sate și preoți din Ardeal*, Editura Saeculum, I.O., București, 2007, p.7.
4. Al. Săndulescu, *Delavrancea*, Editura Albatros, București, 1975, p. 116.
5. Oltea Rășcanu-Gramaticu (coord.), *Istoria Bârladului*, Ediția a II-a, vol.I, Editura Sfera, 2002, p.276.
6. Florin Constantiniu, *O istorie sinceră a poporului român*, Ediția a IV-a, revăzută și adăugită, Editura Univers Enciclopedic, București, p.216
7. *Ibidem*,
8. *Ibidem*, p.218
9. P.P. Panaitescu, *Interpretări românești*, Editura Enciclopedică, București, 1994, p.116.

La ce vârstă poate deveni cineva scriitor? Răspunsul corect: la orice vârstă *

Gheorghe CLAPA

„A scrie proză scurtă este ca o aterizare cu parașuta la punct fix – admite o toleranță limitată”
(Alexandru Vlad, „Discurs inocent despre proza scurtă”, în „Echinox”, 1980)

„Un critic adevărat nu pune etichete și evită violența verdictelor, lăsând adesea timpul să acționeze natural.”

(T. S. Eliot)

„Critica este arta de a admira.” (Al. Paleologu)

Cartea este prin esența ei o sărbătoare și poate da culoare oricărei alte sărbători. Nu există manifestare la care cartea să nu poată fi pusă în valoare și la care să nu se poată vorbi despre importanța acesteia, care este aceeași. Toate ideile valoroase născute pe parcursul civilizației umane au ajuns până la noi, în mare parte, datorită cărții.

Cartea, în format tradițional, va fi baza lecturii de plăcere spre deosebire de lectura informativă și lectura motivațională care se vor axa mai mult pe formatul electronic. Unii profesioniști prezic dispariția treptată a cărții în format tradițional, în timp ce alții consideră că viitorul bibliotecii ar putea să depindă anume de cartea în format tradițional. Un lucru este cert: indiferent de format, lectura în era cunoașterii devine din ce în ce mai importantă. Oamenii trebuie încurajați să citească de plăcere. Lectura de plăcere contribuie la dezvoltarea vocabularului și a logicii.

Cartea este unica armă accesibilă tuturor, dar mândrită cu înțelepciune, poate fi de mare ajutor: poate salva de la sărăcie, singurătate, ignoranță, poate ajuta orice persoană să cunoască lumea, prosperitatea, să învețe, să fie puternică, de aici și importanța și grija ce o merită. În orice situație, refugiul cel mai la îndemână ni-l oferă cartea, iar lectura vindecă, dar nu igienizează. Concurând, în cursa timpului, cu templul, cu piramida, cu orice construcție omenească și câștigând detașat, fără măcar să gâfâie, victoria cărții e tăcută. Asemenea dragostei adevărate, nu se laudă și nu se umflă de mândrie. Indiferent de forma pe care o va lua, cartea, ca dragostea din cea mai cunoscută scrisoare a lui Pavel, nu va pieri niciodată.

A începe o carte înseamnă a te angaja într-o aventură asemenea exploratorului: știi încotro te îndrepti, ți-ai făcut toate planurile, ai stabilit itinerarul dar nu știi niciodată

când, dacă și unde vei ajunge. Scrisul de cărți este fără de sfârșit. Odată ce ai apucat calea aceasta, nu mai există întoarcere. Un autor duce o viață normală, face o mulțime de lucruri și, în timpul acesta, cartea se dezvoltă ca și când s-ar construi singură.

Petruța Chiriac scrie încă din timpul primei sale facultăți. Își ținea un jurnal, deoarece o nuvelă și mai multe caiete cu poezii scrise în timpul liceului primiseră numai girul profesoarei de limba română. În perioada anilor 1950-1960 nu erau posibilități de exprimare. Era o utopie să-ți dorești un astfel de lucru, în orașele mici, dar visul și aripile gândului erau aceleași ca în orice timp. Primul ei eseu despre cartea Henriettei Beecher Stowe, „Coliba unchiului Tom”, volum pe care-l citea mereu pentru că era frumos, promova curajul gândului. Participarea la Cenaclul literar al facultății i-a întins ancora de care avea nevoie, fără a bănuși că va fi repartizată la Bârlad, orașul cu mici asemănări dar și cu trăsături distincte, prin comparație cu orașul ei natal de pe malul Dunării – Giurgiu.

S-a născut la 22 iunie 1936, în orașul Giurgiu, județul Vlașca, ca al patrulea copil, din cei cinci, ai Tudorei Boșcu (născută Bârlan, din satul Vieru) și ai lui Marin Boșcu (născut în Giurgiu). A urmat cursurile actualei Școli gimnaziale nr. 5 din Giurgiu, între 1943-1947, iar clasele V-VII la Școala nr. 7. Copilăria și-a petrecut-o în Giurgiu, iar în perioada războiului, la țară, la bunici. Între anii 1950-1954 a urmat cursurile Școlii Medii Nr. 2 (fostul Liceul Ortodox) din Giurgiu. Primele încercări de poezie datează din perioada liceală, în cadrul cercului

de recitatori ai școlii. Diriginta și profesoara ei de limba și literatura română, Eugenia Marinescu, căreia i-a purtat recunoștință și afecțiune până azi, i-a îndrumat pașii spre facultate. Între anii 1954-1958 a urmat cursurile Institutului „Maxim Gorki” din București, activând în Cenaclul „Vasile Alecsandri”.

În anul absolvirii Institutului (1958) a fost repartizată ca profesoară de Limba rusă la Școala medie nr. 2 (fost Liceul „Codreanu”) din Bârlad, la care a predat 3 luni, deoarece toate școlile din Bârlad au fost comasate și transferate în „Complexul școlar” (7 decembrie 1958), unde a predat limba rusă până în 1977. Se căsătorește cu profesorul Florin Chiriac, care la 5 ianuarie 1989 a încetat din viață. În 1962 și-a susținut definitivatul, apoi gradul II și, în 1987, gradul I, în cadrul Școlii generale nr. 3 din Bârlad. În 1975 și-a susținut teza de diplomă în filologie

română la Facultatea de Limbă și Literatură Română a Universității din București, cu lucrarea „Structuri ritmice în opera lui Mihail Sadoveanu”, îndrumătorul lucrării fiind academicianul Ion Coteanu.

Din 1959 a participat la Cenaclul „Al. Vlahuță”, condus consecutiv de profesorii Constantin Parfene, Gruia Novac și Eugen Ghiga, activând și în cadrul Cenaclului județean. Reînființându-se „Academia Bârlădeană”, în 1990, Petruța Chiriac devine una din personalitățile bârlădene co-fondatoare, colaborând și la revista acelei societăți culturale. A debutat cu articolul „Pe marginea unui reportaj”, în revista ieșeană „Cronica”. A participat la reviste și ziare cu articole și părți din proză, la „Școala bârlădeană”, „Coordonate bârlădene”, „Zidiri II”, „Inscripții în iubire”, „Cuvântul liber bârlădean”, „Prometeu descătușat”, „Academia Bârlădeană”, „Părerii Tutovene”. În 1987 a primit premiul III și titlul de laureat la faza pe țară pentru schițele „Selena” și „În plan orizontal”. A primit Diploma de Onoare „1915-1995” (80 de ani de la crearea „Academiei Bârlădene”). A făcut parte din colectivul de redacție al revistei „Coordonate bârlădene”, nr. 2, 1970, la „Cuvântul liber bârlădean” (octombrie 1990, până la dispariția ziarului), „Părerii Tutovene” (aprilie 1992-1993 și din nou în 2001-2003).

„Geometrie sentimentală” (zece schițe), Vaslui, 1980, din setul de 12 volume intitulate „Zidiri I”.

„Schița «Disecție» a doamnei profesoare Petruța Vadim, alias Petruța Chiriac, este interesantă ca idee și expresie urbanistică” (Constantin Parfene).

„Schițele doamnei profesoare Chiriac Petruța sunt ca o caligrafie pe zăpadă, «Imaginație», «Iluzii pe zăpadă», «Geometrie sentimentală»” (G. G. Ursu).

„...O interesează orice are legătură cu scrisul și scriitorii. Ea însăși scrie. Și nu rău. În ultima vreme și poezie. Pentru copii. Predilecție are însă pentru proza scurtă.

Dar e cam tristă Petruța VADIM. Lumea personajelor sale e șiroită de lacrimi, sau de urmele uscate ale acestora; în camere miroase a busuioac de ieri, icoana e înnegrită de... vreme, tablourile vorbesc și ele. Univers existențial, dar în care surprinzi, uneori, și intenții de întoarcere spre lumea din afară. Plăcut la lectură, stilul Petruței Vadim liniștește, e ca unda molcomă a unui râu de șes...” (Dumitru Surugiu-Cotingeni «alias Gruia Novac»: „Petruța Vadim”, în „Școala bârlădeană”, 8, 1980, p. 26).

„Zidiri II” (schițele „Senzație ciudată”, „Cu gândurile lui Dorin”, „Cățelușă”, „Necorespondențe”), Vaslui, 1983.

„Timpul și numărul de pagini vor discerne valoarea ei” (Al. Pascu, în „Zidiri II”, 1983).

„Inscripții în iubire” (schița „O viață într-o picătură”), Bârlad, 1984, p. 183.

„Schița «O viață într-o picătură» a doamnei profesoare P. Chiriac e o adevărată pagină de roman” (Valentin Tașcu, în „Lucefărul”).

„Nemărturisita misiune”, nuvelă, Bârlad, Editura „Prometeu descătușat”, 1991.

„Scrisul doamnei Petruța Chiriac Vadim urmează buna tradiție a prozei de analiză românești ieșită de sub pana unor prozatori de anvergură, cum ar fi Hortensia Papadat Bengescu, fără ca prin aceasta originalitatea lui să scadă ori orizonturile să se suprapună.

Vigoarea construcțiilor sale se află, în mod aparent

paradoxal, în filigranare pe planul impresiei, forța nu stă negreșit în brutalitatea impactului ori în surpriza inductoare de perplexitate sau derută, oricâte emoții ar duce ele. Subtilitatea rămâne o armă forte în arsenalul artei scriitoricești. «Nemărturisita misiune», scrierea ultimă a Doamnei Petruța Chiriac Vadim o atestă, sufletul merit iubirii urmează meandrele ori spațialitatea dendriformă a arborelui uriaș, în secretele relației cu o pânză freatică anume, care îl hrănește și, poate, îl dirijează din adâncimi” (C. D. Zeletin, în „Prometeu descătușat”, 2, 1994, p. 8).

„O povestire de iubire captivantă, curgând din labirintul unui suflet bântuit de suferință, scrisă cu talent robust de nerv încordat. Un mesaj universal ce se înscrie în soarta fiecăruia dintre noi, iată farmecul acestei «Nemărturise misiuni»” (Cezar Stegaru).

„Ca într-o «Misiune nemărturisită», Petruța Chiriac găsește puterea vieții și a creației în tot ce o înconjoară, în bucuria de a trona ca profesor la catedră ani și ani de-a rândul și de a da învățătura și aurul sufletului său zecilor și sutelor de suflete de copii; iar aurul sufletului doamnei Petruța Chiriac are multe carate” (Mitrița Galben).

„Cu sinceră amicitie, doamnei și domnului Clapa «o punte» peste timpul nostru mereu în adversitate cu noi. Petruța Chiriac. 30 septembrie 2002, Bârlad” (Dedicație pe cartea „Nemărturisita misiune”).

„Efort în zbor” – schițe și povestiri pentru copii, Editura „Est-Vest”, Bârlad, noiembrie 1996.

«Petruța Chiriac modelează cuvintele și le așază într-un sens estetic personal, iar sufletul permanent și neobosit al celui care crează stă într-un permanent „efort de zbor” peste arta scrisului.

Fragilă și grațioasă, dar hotărâtă și cu o voință de neegalat, cu aripile în permanență gata de zbor spre infinitul vieții, Petruța Chiriac planează ca un „Efort în zbor” undeva între cer și peste imensitatea pământului, peste statuile de sub castanii care prind viață în dansul ochilor noștri, iar în zborul ei tăcut crează o atmosferă ordonat-dichisită, distribuind fenomene psihice pe care ea însăși le trăiește cu o aparentă liniște, într-o lume interioară diferită de ceea ce lasă să se vadă.

Toate creațiile sale, schițe, nuvele, proză scurtă, recenzii literare și proză sunt ieșiri din cotidian ce stau drepte și puternice, reale, în fața furtunilor și intemperiilor vieții, asupra copacilor puternici de la care a luat țaria, perenitatea, dar și stabilitatea, făcând o pavază împotriva misterului, cuprinzând o psihologie profundă» (Mitrița Galben).

„Ieșirea din careu” – roman, Editura „Cutia Pandorei”, Vaslui, 1998.

«Romanul „Ieșirea din careu” al doamnei Petruța Chiriac demonstrează utilitatea practicii îndelungate a genului scurt, schiță și nuvelă, ca exercițiu de asimilare cuantificată a realității vaste, percepută cu ochi critic și exprimată deopotrivă prin inextricabilul sistem de vase comunicante ale trăirilor sufletești și prin arta scriiturii.

Accesul la drama celor patru personaje principale, animate de o psihologie mai mult comprimată în adâncuri decât revărsată fremătător și aluvionar prin efuziune, presupune rafinamentul de percepție al cititorului» (C. D. Zeletin).

«Cartea „Ieșirea din careu” publicată de Petruța Chiriac este o izbândă a domniei sale, este prima carte de dimensiuni mai mari, știut fiind că doamna s-a făcut

remarcată în câmpul literaturii bârlădene prin schițe, nuvele și consider că romanciera a atins pragul maturității prin această lucrare. În paginile domniei sale se pot vedea elemente specifice prozei moderne și, de ce nu, elemente originale în modul de prezentare a realității, în modul de integrare a stărilor ei sufletești, într-un cadru mai larg al vieții sociale pe care romanciera și-a propus să o înfățișeze» (Eugen Ghiga).

«Tipologic, romanul „leșirea din careu” este eterogen, comportamentist, dar și de analiză psihologică. Scriitoarea are, ca să folosesc expresia lui Camil Petrescu din eseul „Noua structură și opera lui Marcel Proust”, „darul ubicuității”, este omniscientă, omnipotentă și omniprezentă în lucrarea evocată. Cartea trăiește și prin numeroase oaze de lirism, unele fraze meditative de autentică vibrație poetică, susținute de viziunea filosofiei lui Blaise Pascal, despre fragilitatea omului în univers și despre singurătatea lui» (Simion Bogdănescu).

«Domnului profesor Gheorghe Clapa cu toată considerația și prietenia noastră profesională. Petruța Chiriac” (Dedicație pe romanul „leșirea din careu”).

„Pescărușii de pe malul mării” – roman, Editura „Opera Magna”, Iași, 2005.

«În „Pescărușii de pe malul

mării” linia povestirii aspiră spre postmodernism, fiind, adică, mai apropiată de simulacrele prozei tradiționale, cu vădita intenție de creare a unei atmosfere vag romantice, neosămănătoriste, pe fondul unei lumi ostile normalității vieții. Romanul este scris după modelul lui Duiliu Zamfirescu, invocat, de mai multe ori în paginile cărții. Se atestă, cu acest prilej, că autorul „Vieții la țară” încă e un prozator viu, capabil să declanșeze energii creatoare. Scriitura rămâne „modernistă”, dar modelată cu harul molcomirii povestitorilor moldoveni, narațiunea curgând firesc, destul de antrenant, deși la drept vorbind, nimic spectaculos nu se petrece în viața personajelor» (Theodor Codreanu).

«Domnului profesor Gheorghe Clapa, un „condei” pe care-l stimăm și căruia îi dorim desăvârșire. Cu stimă, Petruța Chiriac, 25 iunie 2005, Bârlad».

„Vocea mea distinctă” (interviuri, articole, ecouri), Editura „Opera Magna”, Iași, 2010.

«Cunoscută autoare de povestiri și romane, Petruța Chiriac debutează de data aceasta, tot în volum, dar ca jurnalistă, căreia îi sunt proprii spiritul de observație, cântărirea valorică a evenimentului și buna lui încadrare într-un context sau altul. Pulsul realității relativ imaginate de până acum trece în pulsul realității absolute și reale. O râvnă scriitoricească nouă i-a pus în vibrație uneltele scrisului, acordându-i-le cu stringența unei lumi din ce în ce mai dinamice, mai imprevizibile și chiar paradoxale.

Reactivat, periodicul „Părerii tutovene”, pe care, ca elev al Liceului „Gheorghe Roșca Codreanu”, îl citeam în urmă cu peste 60 de ani, a fost gazda generoasă a celor mai multe dintre articolele Petruței Chiriac, al cărei scris întărește, tocmai prin aceasta, ceea ce putem numi cu îndreptățire permanența bârlădeană.

Și mai este ceva. Peste mai puțin de cinci ani, una din cele mai vârstnice societăți artistice din țară, „Academia bârlădeană”, căreia Petruța Chiriac îi aparține, va împlini 100 de ani de existență. Ne-am propus ca să premergem cu cinci ani evenimentul, punctând acest scurt parcurs temporal cu o sumă de apariții editoriale. Cartea de față este una dintre cele dintâi» (C. D. Zeletin, Președinte de onoare al „Academiei bârlădene”).

«Domnului profesor Gheorghe Clapa, în amintirea anilor de la redacție și a oamenilor care ne-au părăsit. Toată considerația și sănătate întregii familii. Petruța Chiriac, 2 octombrie 2010, Bârlad».

„Buchet de cronici literare”, Editura „Sfera”, Bârlad, 2011.

«Fiecare frază a cărții „Buchet de cronici literare” reprezintă o uimire pentru autoarea Petruța Chiriac și o revelație pentru cititor. Mă aflu printre cei care i-au citit cărțile scriitoarei Petruța Chiriac, cu care am purtat destule convorbiri în redacția periodicului „Părerii tutovene”, când deținea funcția de redactor-șef, pe seama creației și a modului de abordare a literaturii. Prozatoarei Petruța Chiriac îi dorim sănătate și mult curaj pentru a lupta și înălța literatura română la adevărata ei valoare» (Gheorghe Clapa).

«Domnului profesor Gheorghe Clapa, acest „buchet de cronici literare”; încă o mărturie a modului cum știm să prețuim și să dăruim semenilor frumosul. Cu toată considerația, Petruța Chiriac, 19 iulie 2011, Bârlad».

„Oameni de lângă noi. File de presă”, Editura „Opera Magna”, Iași, 2013 (n.n. lucrare publicată în colaborare cu doamna profesoară Mioara Popa).

«Titlul cărții de față va reprezenta (după o consultare și un acord al autorilor) o structurare a unui material amplu, conceput jurnalistic, pe trei capitole, la care se adaugă un album literar cu imagini de la acțiunile recente ale autorilor. Capitolele lucrării sunt: „Oameni de lângă noi”, „Răzlețe” și „O viitorime”. La aceasta se adaugă și recenzii apărute în „Pagini Medicale Bârlădene»» (Gheorghe Clapa).

„Copiii lui Tonitza ieri și azi”. Momente și schițe pentru copii, Editura „Sfera”, Bârlad, 2013.

e-mail: revistaelanul@gmail.com
<http://sites.google.com/site/elanulvs/>

Redacția (tel.: 0235-436100)

Redactor șef: **Marin Rotaru**

Redactor-șef adjunct: **Cristian Onel**

Redactori corespondenți:

prof. univ. dr. **Vlad Codrea**,

Univ. „Babeș Bolyai”, Cluj-Napoca

prof. univ. dr. **Ștefan Olteanu**, București

asist. univ. dr. **Bogdan Rățoi**,

Univ. „Al. I. Cuza Iași”

Dan Ravaru, Vaslui

Corneliu Bichineț, Vaslui

Mircea Coloșenco, București

dr. **Arcadie M. Bodale**, Vicovu de Sus

Serghei Coloșenco, Bârlad

drd. **Laurențiu Ursachi**, Bârlad

dr. **Laurențiu Chiriac**, Vaslui

Ion N. Oprea, Iași

dr. **Sorin Langu**, Galați

ISSN: 1583-3593

Tehnoredactare: **Bogdan Artene**

Tipar: **SC Irimex SRL Bârlad**

**Număr apărut cu sprijinul Centrului Județean pentru
 Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Vaslui**

Responsabilitatea pentru conținutul articolelor aparține, în exclusivitate, autorilor.

«Cartea de față țintește latura educativ-instructivă, pentru că se adresează copiilor și tinerilor. Această carte este născută din dorința de a vorbi despre și pentru copii („Grădinița cu profesii moderne”). Ideile sunt inspirate din viața propriului copil, din cea a nepoatei, acest fapt oferind o anumită doză de autenticitate. Faptele și întâmplările narate sunt semnificative și posibile. Din această cauză sunt atractive și pline de farmec. E atâta frumusețe, atâta tâlc educativ în cartea aceasta, din care se desprind și peripețiile „Copiilor lui Tonitza”, încât apariția ei încântă inimile cititorilor de orice vârstă» (Gheorghe Clapa).

«În amintirea celor care nu mai sunt... Pentru cei „mari” și pentru cei „mici”, cu dragoste, Petruța Chiriac, 8 iunie, 2013, Bârlad».

„Sfere de gând publicistic”, Editura „Sfera”, Bârlad, 2016.

Volumul de proză scurtă contemporană „Sfere de gând publicistic” este o bijuterie stilistică desăvârșită. Bucuria de a citi acest volum o împărtășesc și celorlalți. Îl deschid încet, dorind să simt fiecare emoție, fiecare tresărire înainte de a începe. Literele mici și negre se aștern în fața ochilor mei, îndemnându-mă parcă să le descifrez. Mă gândesc la personajele pe care le voi descoperi și de data aceasta, la întâmplările care se vor succeda, la misterele care așteaptă să fie dezlegate de o minte isteasă și mă simt împlinit.

Cartea de față este alcătuită din două capitole: „Ne doare pământul” (proză scurtă-eseu) și „Oglindă, oglinjoară...” cu 13 eseuri și, respectiv, 35 de eseuri, în total 48 de proze scurte totalizând 195 de pagini. Această carte nu putea trece neobservată, înscriind un nume de talent și care realizează o scriere care nu numai se vrea, dar și este un vitraliu existențial. După ce lectorul a parcurs paginile cărții, simte nevoia unor momente de reflecție, datorită manierei originale și moderne de concepție. Cartea Petruței Chiriac realizează o imagine de ansamblu, asemenea unei construcții în care spațiile de pe etajele acesteia, deși au destinații speciale, servesc, în totalitate, scopului pentru care s-a construit.

În respectul înțelegerii profunde a mersului istoriei și a culturii umanității, din timpuri și spații variate, autoarea și-a transmis prin intermediul unei exprimări elegante și purtătoare de cultură, mesajul ei emoțional și umanist pentru ca modelul pe care oamenii ar trebui să-l îmbrățișeze să fie unul creator, capabil de a încanta generațiile care vor veni. În „Sfere de gând publicistic” autoarea folosește o tehnică narativă remarcabilă pentru a-și exprima opiniile. O carte dă întotdeauna măsura celui care o scrie și, de aceea, „Sfere de gând publicistic” se înscrie în rândul producțiilor literare originale și saturate de cultură. De altfel, primul eseu cu care începe cartea „Ce este, Doamne, arta?” ar putea fi considerat drept „Argumentul” lucrării semnate de prozatoarea Petruța Chiriac.

Prozele autoarei sunt expresia unei sensibilități, dar în același timp sunt rezultatul puterii de a transmite gândurile și sentimentele trăite prin intermediul cuvintelor, ridicându-le la nivelul a ceea ce numim literatură autentică. Eseurile Petruței Chiriac prezintă o coerență a ideilor structurate într-un mod inedit, autoarea manevrând cu dexteritate maniera narativă, publicistică și eseistică de exprimare. Apariția acestei cărți anunță prospețimea unui stil sub ale cărui falduri se dezvoltă finețea intelectuală și un rafinat gust artistic.

Primele proze din volum („Felicitare de la tata”, „Dorința”, „Selena”, „Tineri la Agapia”, „Figuri de plastilină!”, „La Bușteni, după decembrie”, „Confesorul”, „Imagini, texte și contexte”, „Despre caractere și... «noua limbă română»”, „Apropo de...” au reușit să-mi mențină intactă bucuria. Petruța Chiriac se află, cu acest volum, în posesia unei formule de proză pe care a reușit să o găsească și să o stăpânească. Abilitățile de observatoare a detaliilor, microrealismul, inspirația din imediat rămân calități ale prozei Petruței Chiriac.

Talentu-i viguros degajă energii din paginile creației sale, iar eroii au caractere bine conturate. Mă refer la Vasile Mălinescu, Ionel Dorin, Grigore Vieru, Valentin Negre, Vasile Dumitrache, Romeo Șcerbina, Dan V. Poenaru, Radu Cârstoiu, Viorel Pătrașcu, Teona Scopos, Ionel Câmpeanu, Simion Bogdănescu, Silvia Budescu, George M. Gheorghe, Fenia Driva, Sever Miu, Ion N. Oprea și... Gheorghe Clapa. Capacitatea ei de a se exprima, opiniile ei ferme au făcut din ea o personalitate puternică.

Petruța Chiriac crede cu tărie în forța detaliului și își descrie personajele foarte amănunțit. Ceea ce dorește este ca atunci când cineva termină de citit o carte de-a sa să simtă ca și cum le-ar cunoaște personal pe respectivele personaje, ca și cum acestea ar aparține propriului său cerc de prieteni sau cunoștințe. Autoarea își găsește pretutindeni ideile. Orice întâlnire, chiar și una întâmplătoare, poate aprinde o nouă idee în mintea sa. Urmărește oamenii, îi observă și își imaginează cum decurg viețile lor, iar apoi își scrie prozele.

Maniera în care este scrisă cartea „Sfere de gând publicistic” este în concordanță cu structura psihică a omului modern de acum, a omului trepidației timpului actual. Aprecierea mea față de autoare și de cartea sa este nu numai în funcție de preferințe individuale, ci, mai ales, în funcție de ce și-a propus scriitorul să realizeze. Și sunt sigur că vorbim de o carte de succes, plăcută și interesantă, profundă și percutantă.

Scriitoarea Petruța Chiriac a scris o carte care se adresează cititorului acestui timp grăbit de acum. Iar eu, care trăiesc acum, mă simt bine în compania scriitoarei. Mie cartea asta mi-a plăcut. Faptele, gândurile, sentimentele sunt exprimate cu naturalitatea vorbirii diurne, intim, distins și plăcut; și totuși, ele se constituie, uneori, în puternice imagini senzaționale, zguduitoare prin esența și semnificația lor.

Prozatoarea Petruța Chiriac reușește să-și captiveze cititorii insuflându-le optimismul ei. Se consideră datoare să le arate adevărurile în care crede. Îi admirăm sufletul tânăr și modul direct în care își spune punctul de vedere, cu autoritate de necontestat. Povestește fermecător, dând culoare evenimentelor... Știe să capteze atenția prin naturalitate și sinceritate. Și-a câpătat respectul și admirația tuturor celor care o cunosc.

Doamna Petruța Chiriac se impune prin atașamentul ei față de cuvântul scris și prin consecvența cu care a înțeles și înțelege să se implice în opera culturală din peisajul literar românesc.

* Prefață la volumul „Sfere de gând publicistic”, Petruța Chiriac, Editura Sfera, Bârlad, 2016.